

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ОБЛІК І АУДИТ"

галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ГРОШОВІ КОШТИ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗ ЇХ
РУХУ В РЕЗУЛЬТАТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

здобувача: Туровської Анни Сергіївни _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент Степаненко О.І. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Степаненко О.І. _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг складає 91 сторінки. Основний текст кваліфікаційної магістерської роботи викладено на 71 сторінках друкованого тексту. Робота містить 14 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел із 69 найменувань, додатки.

Грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, аналіз їх руху в результаті господарської діяльності підприємства

Об'єктом дослідження є система обліку готівкових та безготівкових грошових коштів, їх документальне оформлення; аналітична оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит».

Предметом дослідження є теоретичні, практичні, організаційні аспекти обліку наявності, надходження й витрачання грошових коштів; порядок їх документування та відображення у фінансовій звітності. Аналітична оцінка руху грошових коштів в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Мета дослідження. Дослідити економічну сутність грошових коштів, обґрунтувати їх роль та місце в господарській діяльності підприємства. Розглянути особливості побудови системи обліку грошових коштів підприємства, їх документального оформлення. Проаналізувати рух грошових потоків в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Необхідність реалізації поставленої мети зумовлена вирішенням наступних завдань:

- дослідити економічну сутність категорій "грошові кошти", "електронні гроші", "готівка", "безготівкові грошові кошти", виділити підходи до їх інтерпретації (трактування);
- розглянути економічну природу категорії "грошові потоки", обґрунтувати їх класифікацію та види з позиції бухгалтерського обліку, фінансової звітності та управління;
- розкрити порядок документального оформлення готівкових грошових коштів в касі підприємства та відображення операцій з їх руху в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- розглянути організаційно-методичні аспекти обліку та документування грошових коштів, які знаходяться на поточних рахунках в банках в національній валюті;
- дослідити порядок узагальнення облікової інформації про грошові кошти у фінансовій звітності підприємства: Балансі (Звіті про фінансовий стан), Звіті про

рух грошових коштів, Примітках до фінансової звітності;

- розкрити значення, завдання, джерела інформації аналізу грошових потоків, охарактеризувати етапи його проведення;
- провести практичне аналітичне дослідження (за обліковими даними ТОВ АФ "Прайсвотерхаускуперс Аудит") руху грошових коштів, який виникає в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;
- провести практичну адаптацію системи показників оцінювання грошових потоків: проаналізувати їх достатність, ритмічність, синхронність, ефективність, пріоритетність здійснення платежів.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.
В кваліфікаційній роботі удосконалено організаційні аспекти обліку та контролю готівкових грошових коштів шляхом: 1) деталізації елементів політики підприємства щодо запровадження та посилення касової дисципліни; 2) конкретизації об'єктів, які підлягають контролю та виділення їх можливих ризиків. Такий підхід дасть змогу значно покращити ефективність роботи касира, знизити ризики помилок під час виконання його професійних обов'язків.

Рекомендації щодо побудови системи обліку готівкових та безготівкових грошових коштів можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності. Їх практична адаптація надасть змогу забезпечити логічне відображення коштів в системі рахунків обліку, підвищить достовірність інформації, що міститься у формах звітності, надасть користувачам можливість оптимізувати рішення та забезпечать об'єктивність в оцінці роботи управління фінансами підприємства.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи: 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

Ключові поняття: грошові кошти, рух грошових коштів, операційна діяльність, фінансова діяльність, інвестиційна діяльність, аналіз, управління грошовими потоками.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Категорія «грошові кошти» в контексті сучасних наукових досліджень.....	7
1.2. Економічна сутність грошових потоків, їх класифікація для потреб обліку та управління.....	14
РОЗДІЛ 2. ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА	24
2.1. Документування та облік операцій з готівковими грошовими коштами в касі підприємства.....	24
2.2. Безготівкові грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, особливості процесу їх документування.....	33
2.3. Узагальнення облікової інформації про грошові кошти у фінансовій звітності підприємства.....	41
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РУХУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	48
3.1. Значення, завдання та етапи проведення аналізу руху грошових потоків.....	48
3.2. Аналіз руху грошових коштів в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.....	52
3.3. Шляхи удосконалення системи управління грошових потоків на підприємстві.....	63
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток фінансової діяльності підприємства допомагає визначити додаткові джерела фінансування та обґрунтувати розмір і структуру залучених коштів (грошового потоку). У той же час фінансове становище багатьох підприємств є нестабільним, і існують питання невизначеності серед ділових партнерів, правової бази країни, фінансової та економічної політики та перспектив суб'єктів господарювання. Валюта є важливою ланкою в кругообігу ресурсів, що є основою для зростання платоспроможності суб'єктів господарювання. Щодня будь-який бізнес проводить численні розрахункові операції зі своїми контрагентами, бюджетами, працівниками та власниками. За ці кошти активізується діяльність суб'єктів господарювання на самофінансуванні.

Оскільки вони існують на всіх стадіях кругообігу капіталу – процесах постачання, виробництва та збуту. Підвищення якості управлінських рішень підприємства та покращення його фінансового стану залежить від достовірності та цілісності даних про рух грошових коштів під час його діяльності. Грошові кошти є предметом підвищеної уваги з боку регуляторів, а отже, від належної організації обліку цих високоліквідних активів залежить успішне функціонування суб'єктів господарювання на ринку. Важливість грошових коштів у корпоративній діяльності потребує їх детального вивчення для встановлення стратегічних і тактичних напрямів формування та використання грошового потоку, дані про який мають значний вплив на забезпечення ефективності процесів управління суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективні рішення щодо управління грошовими коштами підприємств можуть бути прийняті завдяки вирішенню багатьох питань, пов'язаних з методами та організацією бухгалтерського обліку та аудиту і розглянутих у працях економістів: І.А. Бланк [2], М.І. Бондар [4], Ф.Ф. Бутинець [6], В.В. Варавка [9], О.С. Височан [10], Є.П. Гнатенко [13], Р.О. Гранова [16], В.І. Драч [19], Ю.О. Єрешко [21], А.Г. Загородній

[26], Р.О. Костирко [31], Г.О. Краменко [33], С. Максutow [36], М.Ф. Овсїйчук [42], А.М. Поддєрьогїн [46], І.Б. Садовська [53], Л.К. Сук [56], Л.С. Яструбецька [65].

Роботи цих вчених охоплюють широке коло питань теорії, методики, організації бухгалтерського обліку та аудиту грошових коштів. Проте комплексна робота, проведена з питань фінансового обліку та аудиту, вимагала подальших досліджень, що зумовило вибір теми, визначення її актуальності, основних напрямів і завдань дипломних досліджень.

Мета дослідження. Дослідити економічну сутність грошових коштів, обґрунтувати їх роль та місце в господарській діяльності підприємства. Розглянути особливості побудови системи обліку грошових коштів підприємства, їх документального оформлення. Проаналізувати рух грошових потоків в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Необхідність реалізації поставленої мети зумовлена вирішенням наступних завдань:

- дослідити економічну сутність категорій "грошові кошти", "електронні гроші", "готівка", "безготівкові грошові кошти", виділити підходи до їх інтерпретації (трактування);
- розглянути економічну природу категорії "грошові потоки", обґрунтувати їх класифікацію та види з позиції бухгалтерського обліку, фінансової звітності та управління;
- розкрити порядок документального оформлення готівкових грошових коштів в касі підприємства та відображення операцій з їх руху в системі рахунків бухгалтерського обліку;
- розглянути організаційно-методичні аспекти обліку та документування грошових коштів, які знаходяться на поточних рахунках в банках в національній валюті;
- дослідити порядок узагальнення облікової інформації про грошові кошти у фінансовій звітності підприємства: Балансі (Звіті про фінансовий стан), Звіті про рух грошових коштів, Примітках до фінансової звітності;
- розкрити значення, завдання, джерела інформації аналізу грошових

потоків, охарактеризувати етапи його проведення;

- провести практичне аналітичне дослідження (за обліковими даними ТОВ АФ "Прайсвотерхаускуперс Аудит") руху грошових коштів, який виникає в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності;

- провести практичну адаптацію системи показників оцінювання грошових потоків: проаналізувати їх достатність, ритмічність, синхронність, ефективність, пріоритетність здійснення платежів.

Об'єктом дослідження є система обліку готівкових та безготівкових грошових коштів, їх документальне оформлення; аналітична оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит».

Предметом дослідження є теоретичні, практичні, організаційні аспекти обліку наявності, надходження й витрачання грошових коштів; порядок їх документування та відображення у фінансовій звітності. Аналітична оцінка руху грошових коштів в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Методи дослідження. Основою виконаного дослідження є *діалектичний метод пізнання, принцип історизму*, застосований для вивчення грошових коштів, їх потоків як економічної та обліково-аналітичної категорії.

Визначальними у вирішенні поставлених завдань були такі загальнонаукові методи: *абстрактно-логічний* – застосовано при дослідженні сутності грошових коштів, їх економічної природи, визначенні класифікаційних ознак; *спостереження, порівняння та систематизація* – для дослідження системних зв'язків в процесі руху грошових коштів при здійсненні операційної, фінансової, інвестиційної діяльності, а також при оцінюванні законодавчих положень; *асоціацій та аналогій* – при розгляді методики синтетичного й аналітичного обліку готівкових та безготівкових грошових коштів; *методи індукції, дедуції, синтезу, аналізу* – для вивчення загальних тенденцій розвитку обліку грошових коштів, їх місця і ролі в сучасних реаліях економічного життя підприємства; *методи статистичних групувань, узагальнення, графічний метод* – використано при

проведенні аналітичного дослідження та оцінки руху грошових потоків при здійсненні операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

В кваліфікаційній роботі удосконалено організаційні аспекти обліку та контролю готівкових грошових коштів шляхом: 1) деталізації елементів політики підприємства щодо запровадження та посилення касової дисципліни; 2) конкретизації об'єктів, які підлягають контролю та виділення їх можливих ризиків. Такий підхід дасть змогу значно покращити ефективність роботи касира, знизити ризики помилок під час виконання його професійних обов'язків. Рекомендації щодо побудови системи обліку готівкових та безготівкових грошових коштів можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності. Їх практична адаптація надасть змогу забезпечити логічне відображення коштів в системі рахунків обліку, підвищить достовірність інформації, що міститься у формах звітності, надасть користувачам можливість оптимізувати рішення та забезпечать об'єктивність в оцінці роботи управління фінансами підприємства.

Апробація результатів дослідження. За результатами проведено дослідження опубліковано (у співавторстві з науковим керівником) статтю "Аналіз руху грошових потоків підприємства, їх вплив на господарську діяльність" у науково-практичному журналі "Інфраструктура ринку" (2023. Вип. 74. Фахове видання: категорія Б. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure74-27>).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи, які регламентують ведення бухгалтерського обліку та порядок складання фінансової звітності в Україні; наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій; підручники, навчальні посібники з обліку та аналізу; обліково-аналітична інформація базового підприємства.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Категорія «грошові кошти» в контексті сучасних наукових досліджень

Характеризуючи категорію «грошові кошти» в контексті сучасних наукових досліджень, варто зазначити, що гроші – це соціальне явище, природа якого змінюється залежно від характеру суспільних відносин, у яких вони функціонують. Тому не дивно, що багатоміжкові дослідження природи грошей не змогли дати чіткої та однозначної відповіді на питання, що таке гроші. Тим часом існують інші способи звернення до природи грошей [11, с. 102].

В умовах ринкової економіки зростає роль і значення грошей, оскільки товаровиробники діють у різних формах власності та самостійно визначають обсяги реалізації своєї продукції. Тому валюта в ринковій економіці є сполучною ланкою між виробниками і споживачами. Гроші виконують нову роль – це капітал або самооцінна цінність. Гроші беруть участь у відтворенні промислового капіталу, сприяють створенню і розподілу національного доходу через державний бюджет. Крім того, гроші (грошова маса) є об'єктом економічного грошово-кредитного регулювання. В умовах конкуренції між суб'єктами відтворювального процесу більше шансів досягти успіху ті суб'єкти ринкових відносин, які краще розуміють природу грошей і кредиту, краще володіють методами їх використання.

Гроші як явище передбачають економічний порядок, у якому товарне виробництво є основою для розподілу праці, приватна власність охоплює не лише споживчі товари, а й промислові товари; рівновага між виробниками та споживачами на ринку набуває значення. Еволюція валюти відбувається в контексті розвитку економічної історії. Тому вивчення грошей є важливою частиною економічної історії, оскільки аналіз монетарного поля є основною передумовою побудови моделі функціонування економічної системи [27, с. 11].

Гроші, як і вартість товарів, є однією з найбільш складних і важливих

категорій політичної економії. Тому єдиної теорії грошей не існує. Розкриття поняття, природи, функцій і ролі грошей в економіці є предметом дискусії вчених і дослідників, що вплинуло на формування наукових шкіл і вчень, що пояснюють монетарну теорію.

Монетарна теорія – це сукупність поглядів усіх напрямів світової економічної думки на роль і статус грошей в економіці. Монетарна теорія повинна враховувати все, що стосується функції грошей. Безперечно, розвиток монетарної теорії зумовлений еволюцією грошової системи. Еволюція монетарної теорії визначається також економічними та політичними умовами суспільного розвитку. Теорія походження грошей (раціоналізм, еволюційна теорія) повною мірою розкриває сутність грошей і їх місце в системі суспільного виробництва. Проте розвиток товарно-грошових відносин сприяв виникненню нових зв'язків між сферами обігу і виробництвом. Це посилює і поглиблює інтерес вчених до природи грошей і сприяло розвитку інших монетарних теорій [29, с. 202].

У світовій науці існує чітке розмежування двох підходів до проблеми монетарної теорії. Представники першої групи шукають відповіді на питання, пов'язані з сутністю грошей: що таке гроші; чому вони з'являються і існують у суспільстві; як розвиваються і чому приймають ту чи іншу форму тощо. Такий підхід до вивчення грошей можна назвати абстрактною монетарною теорією. Найвідомішими проявами цього методу є номіналізм, метатеорія, теорія держави тощо [54, с. 98].

Представники другого напряму розглядають гроші як вони є, не заглиблюючись у їх суть, але шукають відповіді на питання, пов'язані зі статусом і роллю грошей у відтворювальному процесі: як гроші впливають на реальну економіку? Який механізм впливу монетарних факторів на реальну економіку? Як держава використовує цей механізм? Якою повинна бути щодо цього грошово-кредитна політика країни тощо [54, с. 56].

Гарасим П.М., Давидович І.Є., Хомін П.Я. вдало підмітили лозунг Луки Пачолі: «Бізнесмен повинен вміти рахувати гроші, бо хто не вміє рахувати гроші, той розлетиться, як мухи» досі актуальний. сьогодні [12, с. 76].

Як слушно зазначає професор Ф.Ф. Бутинець, гроші – це металеві та/або паперові знаки, які є мірою вартості при купівлі-продажу та виконують функцію загального еквівалента, тобто виражають вартість усіх інших товарів і можуть бути обміняні на будь-який із їх. Гроші можуть бути електронними, кредитними або паперовими [7, с. 143]. Г.В. Осовська в «Економічному словнику» зазначала: «Готівкою називаються доходи і доходи, накопичені у вигляді валюти на банківських рахунках підприємствами, організаціями, установами і сім'ями для задоволення власних потреб або розрахунків. форма ресурсів» [45, с. 203].

З метою уникнення непорозумінь у реальній діяльності підприємств вважаємо за необхідне детально розглянути сутність наведених вище понять. Для початку розглянемо трактування поняття «гроші» в нормативних документах (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «грошові кошти» в нормативних документах

Джерело	Інтерпретація терміну
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	<i>Грошові кошти</i> – готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання
Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств	<i>Грошові кошти</i> – готівка, кошти на рахунках у банку та депозити до запитання
Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»	<i>Грошові кошти</i> – готівка, кошти на рахунках в казначействі у банках та депозити до запитання

Джерело: згруповано за інформацією [21,22,23]

Тому всі визначення поняття «гроші» в нормативних документах лише перераховують складові поняття. Так, відповідно до нормативних документів до готівки слід віднести готівку, кошти на банківських рахунках, вклади до запитання. Це формулювання є досить недосконалим і потребує уточнення. Цей момент наголошували й інші дослідники, зокрема С.М. Остафійчук, який стверджував, що оскільки готівка є абсолютно ліквідним активом, це поняття не завжди включає абсолютно всі залишки на банківських рахунках, оскільки їх ліквідність може не збігатися з абсолютною ліквідністю [46, с. 90].

В даному випадку слід підтримати думку автора, тому що компанія не може

в будь-який час використовувати всі кошти на своєму банківському рахунку. Так, наприклад, якщо компанія відкриває безвідкличний акредитив, то, хоча кошти є її власністю, вона не може використовувати їх для власних потреб у будь-який час, оскільки зобов'язана перерахувати ці кошти іншій компанії. Видано акредитив. У зв'язку з цим такі кошти не можна вважати абсолютно оборотними активами підприємства і класифікувати як грошові кошти. Зведена інформація щодо вищезазначеної інформації щодо відмінностей у термінології, пов'язаної з фінансовими потоками, наведена в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Порівняння термінів, що використовуються щодо руху грошових коштів відповідно до НП(С)БО та МСБО, МСФЗ

Терміни	Сутність термінів	
	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСБО 7 «Подання фінансової звітності»
<i>Грошові кошти</i>	Готівка, суми на банківських рахунках і депозити, що можуть бути вилучені за потреби	Готівка і вклади до запитання
<i>Еквіваленти грошових коштів</i>	Короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошових коштів і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості	Короткострокові високоліквідні вкладення, які легко перетворити на певну суму грошових коштів і які підлягають незначному ризику зміни цінності
<i>Негрошові операції</i>	Операції, які не потребують використання грошових коштів та їх еквівалентів	<i>Відсутнє</i>
<i>Інвестиційна діяльність</i>	Придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів	Придбання та реалізація довгострокових активів та інших інвестицій, які не належать до грошових еквівалентів
<i>Операційна діяльність</i>	Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю	Основна, яка приносить дохід, діяльність підприємства та інша діяльність, окрім інвестиційної та фінансової
<i>Фінансова діяльність</i>	Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства	Діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного капіталу і позикових коштів компанії
<i>Потоки грошових коштів</i>	<i>Відсутнє</i>	Притік та відтік грошових коштів та їх еквівалентів
<i>Рух грошових потоків</i>	Надходження і вибуття грошових коштів та їх еквівалентів	<i>Відсутнє</i>

Джерело: згруповано за інформацією [21, 36]

Єдиної думки щодо класифікації грошових потоків за міжнародними стандартами немає. Суб'єкти господарювання здійснюють такі класифікації, виходячи зі специфіки своєї діяльності та власних потреб. Відповідно до національних стандартів платежі з податку на прибуток включаються у звіт про рух грошових коштів як частину операційної діяльності. Згідно з МСБО 7, грошові потоки від податків на прибуток класифікуються як грошові кошти від операційної діяльності, лише якщо їх неможливо чітко відмежувати від фінансової та інвестиційної діяльності [43, с. 294].

Визначення грошових коштів використовується в бухгалтерському обліку як дохід і прибуток, але також слід розглядати їх з позиції витрати і фінансові результати. Оскільки при розрахунку одні й ті ж кошти розглядаються як дохід для боржника (продавця) і як витрати для кредитора (покупця). На останньому етапі кошти дають фінансовий результат. Отже можливо подивитися на слово «гроші» з цього боку (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Тракткування поняття «грошові кошти» і сфера їх застосування
Джерело: згруповано за інформацією [15]

Аналізуючи наведений рисунок, вважаємо, що валюта є основною ланкою готівкових та безготівкових розрахунків між державними органами, бюджетними установами та підприємствами, доходи та доходи однієї сторони (боржника або кредитора) та витрати іншої сторони (боржник або кредитор) гарантують, що ефективна та злагоджена робота грошової системи забезпечує рух і обмін валюти та підтвердження документів.

Отже, виходячи з наявних досліджень, можна сказати, що основними складовими поняття «готівка» є готівка в касі, кошти на банківських рахунках та

вклади до запитання, що в основному пов'язано з визначенням «готівка». Крім того, О.С. Височан вважає, що до складу грошових фондів слід віднести і електронні гроші [10, с. 16].

Електронні валюти, випущені в закритих системах обігу, не слід відносити до валют, оскільки вони є іменними символами, що відображають грошову форму певної валюти. Проте електронна валюта, яка випускатиметься в публічний обіг, матиме ті ж характеристики, що й готівка, тобто повноцінно функціонуватиме як засіб платежу, обміну та накопичення. Тому можемо вважати електронні гроші, випущені в публічний обіг, справжніми грошима [20, с. 11].

В.І. Єфименко та Л.І. Лук'яненко вважають, що до складу грошових фондів можна віднести і банківські векселі. Вексель – письмове боргове зобов'язання позичальника (векседавця) перед кредитором (векселедержателем) за встановленою законом формою, кредитор має право вимагати від позичальника сплати до визначеної дати [22, с. 56].

Вважаємо, що банківська тратта не повинна бути віднесена до готівки за визначенням терміну «касовий чек», оскільки гроші можуть бути отримані в обмін на вексель лише в чітко встановлений термін або при продажу. Це призведе до певної втрати коштів. Тому не можна стверджувати, що банківські векселі мають абсолютну ліквідність і тому не є грошовими коштами.

В.І. Єфименко, Л.І. Лук'яненко, Н.П. Кондраков та О.Д. Ларіонов розглядають грошові чеки як готівку. На нашу думку, готівкові чеки не слід відносити до готівки, оскільки чек – це цінний папір, грошовий документ суворо встановленої форми, що містить безумовне розпорядження власника рахунку (чекодержателя) в акредитиві на особа чи чекодержатель сплачує суму, зазначену в чеку, тобто компанія вже зобов'язана сплатити ці кошти на користь іншого суб'єкта господарювання. Тоді, оскільки кошти, що знаходяться на спеціальному рахунку, доступному для таких розрахунків, вважаються коштами товариства [22, с. 57].

Готівка насправді є товаром, а точніше, інструментом управління грошовими потоками. Тому інформація про валюти та їх потоки є основою ефективної

прибутковості. Бухгалтери розглядають це посилення, оскільки воно надає інформацію для подальшої обробки контролерами, менеджерами та аналітиками. Інформація має бути вичерпною та достовірною, не лише зовнішньою, а й внутрішньою, з урахуванням непередбачених подій та потреб.

У бухгалтерському обліку та фінансовій звітності суб'єктів підприємницької діяльності категорія "гроші" замінюється на категорію "грошові кошти". Так, грошові кошти та їх еквіваленти виступають важливим відокремленим об'єктом системи бухгалтерського обліку і, одночасно, грошовим вимірником для інших об'єктів обліку, а саме: оборотних та необоротних активів, власного капіталу, зобов'язань, доходів, витрат, результатів діяльності. Предметом бухгалтерського обліку грошових коштів є процеси документального оформлення руху коштів у касі підприємства та на рахунках у банку, господарські операції, які пов'язані з їх надходженням і витрачанням. Але для того, щоб облікова інформація була основним джерелом подальших економічних дій, бухгалтерський облік як джерело також має з чогось виходити, особливо з принаймні мінімальної інформації. Наприклад, скільки повинен бути статутний капітал, з якими постачальниками працювати, як його розраховувати, в якому банку відкрити рахунок, які ліміти каси встановити, з якою компанією працювати, як вести податковий облік згідно з законодавством. правила, чи платити наперед, чи спочатку забирати матеріали, чи розраховується в національній чи іноземній валюті, яким компаніям дозволено проводити аудит.

Отже є потребою в дослідження чинників впливу на грошові кошти є:

1. *Розмір статутного капіталу.* Статутний капітал фіксується в статуті і є основою для визначення напряму управління грошовими коштами та його документального оформлення. У кінцевому результаті формується звіт про власний капітал і фінансові результати. При цьому є кошти, які формують базу статутного капіталу. Основний фактор у визначенні майбутнього розміру компанії та фактор прогнозування у розрахунку прибутку.

2. *Умови грошової виплати.* «Затримка оплати за відвантажену продукцію клієнтами еквівалентна втраті компанією частини прибутку через уповільнення

обороту активів», – зазначають Гарасим П.М., Давидович І.Є., Хомин П.Я. [12,с. 103].

На рис. 1.2 наведено схематичне зображення системи обліку грошових коштів в частині їх руху (надходження, вибуття).

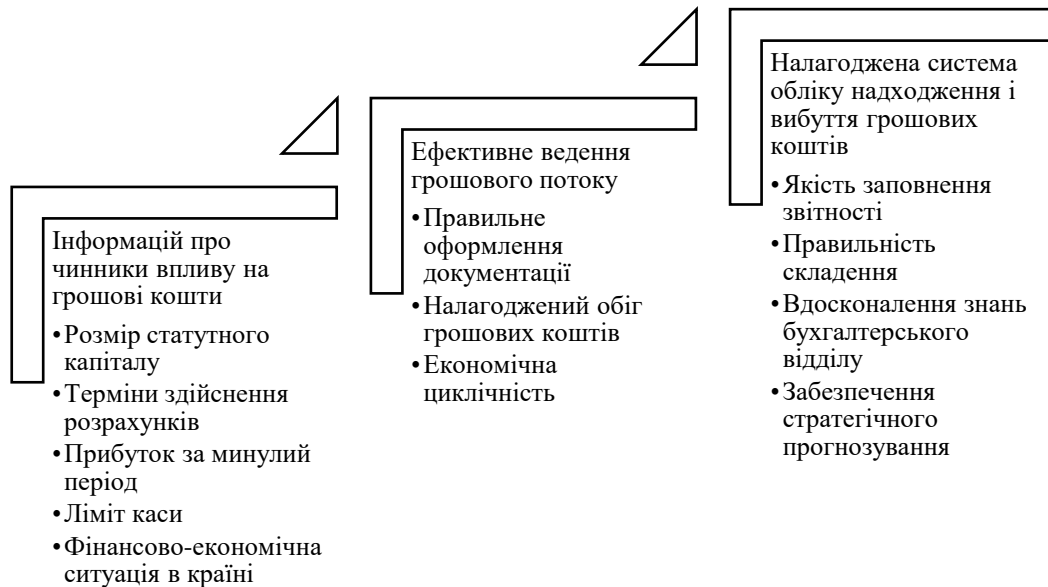

Рисунок 1.2 – Налаштована система обліку надходження і вибуття грошових коштів

Джерело: згруповано за інформацією [15]

Отже, на основі аналізу економічної літератури встановлено, що в науковому контексті для відображення сутності поняття «грошові кошти» використовується широкий спектр термінів: «валюта», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси». », що призводить до незрозуміння цих. Природа поняття розуміється нечітко і призводить до проблем в обліку таких об'єктів. Грошові кошти – це реальні гроші, за допомогою яких компанії розраховуються з постачальниками та іншими кредиторами за придбані товари та /або послуги. Більшість вчених називають «готівкою». Поняття описується як оборотні активи підприємства. Однак це визначення не повністю відображає їх суть, оскільки гроші також використовуються в розрахунках. В умовах сьогодення, грошові кошти – це найбільш вагома динамічна складова економічної системи, а їх обіг допомагає формувати єдину систему економічної діяльності та економіки загалом. Тому можна стверджувати, що від стабільності грошових коштів значною мірою залежить ефективність фінансової системи.

1.2 Економічна сутність грошових потоків, їх класифікація для потреб обліку та управління

Поняття грошових коштів тісно пов'язане з поняттям грошового потоку. Деякі автори ототожнюють їх, що, на нашу думку, є неправильним, оскільки грошові потоки відображають динаміку руху коштів за певний період і не дозволяють отримати інформацію про наявність коштів на конкретну дату. Розглянемо докладніше авторський підхід до пояснення концепції грошового потоку, наведений у табл. 1.3.

Таблиця 1.3. - Підходи до визначення поняття «грошових потоків»

№	Автор	Сутність економічної категорії «грошовий потік»
1	<i>Бланк І. А.</i>	<i>Грошовий потік</i> – сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих господарською діяльністю підприємства
2	<i>Бутинець Ф. Ф.</i>	<i>Грошовий потік</i> – найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства
3	<i>Гроппеллі А., Е. Нікбахт</i>	<i>Грошовий потік</i> – як міра ліквідності підприємства, що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування
4	<i>Загородної А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С.</i>	<i>Грошовий потік</i> – надходження (додатний грошовий потік) і витрачання (від'ємний грошовий потік) коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства
5	<i>Кірейцев Г. Г.</i>	<i>Грошовий потік</i> – є одним із ключових моментів оптимального співвідношення між ліквідністю та прибутковістю
6	<i>Коласс Б.</i>	<i>Грошовий потік</i> – надлишок, який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних із господарською діяльністю
7	<i>Краменко Г. О.</i>	<i>Грошовий потік</i> – сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих господарською діяльністю підприємства
8	<i>Краменко В. І.</i>	<i>Грошовий потік</i> – сукупність надходжень і вибуття коштів за певний період часу, формованих у процесі господарської діяльності
9	<i>Маркіна І. А.</i>	<i>Грошовий потік</i> – сукупність розподілених за часом надходжень і виплат грошових коштів, які утворюються в процесі господарської діяльності і пов'язані із забезпеченням його платоспроможності

Джерело: згруповано за інформацією [3, 6, 39, 23, 26, 28, 31, 30, 35]

Л.С. Яструбецька вважає, що «грошові потоки – це економічний процес, який опосередковується сукупністю розподілених у часі надходжень та виплат грошових коштів і їх еквівалентів, генерованих підприємством при реалізації господарської діяльності» [65, с. 76].

В.І. Драч розуміє грошовий потік як ряд платежів з позитивними сумами (надходженнями) і негативними сумами (платежами), розподіленими в часі через рахунок капіталу компанії [19, с. 12].

І. Міщук зазначав, що грошовий потік – це сума всіх грошових надходжень і витрат підприємства чи компанії за певний період [39, с. 103].

М.О. Долгалова дає таке визначення: «Грошовий потік міжнародних розрахунків визначається як динамічна величина, що складається з надходжень і платежів в іноземних валютах, що характеризує стан поточного рахунку банку» [18, с. 11].

Т.Б. Хлевицька досліджує грошовий потік з точки зору логістики, стверджуючи, що логістичний грошовий потік розглядається як грошовий потік, що виникає внаслідок транспортування вантажів. У той же час підприємство є логістичною системою, яка об'єднує повний набір логістичних процесів, таких як товари, фінанси, інформація та послуги. Логістичний грошовий потік відіграє визначальну роль у формуванні чистого грошового потоку та є передумовою забезпечення фінансової стабільності підприємства, інвестиційної привабливості, платформи та кредитоспроможності [64, с. 9].

Деякі економісти (О. Мартякова, І. Єпіфанова) визначають грошовий потік як різницю між готівкою, отриманою та виплаченою компанією протягом певного періоду. О. Терещенко вважає, що грошовий потік – це результат руху коштів на підприємстві протягом того чи іншого періоду, тобто, у загальному вигляді, це кошти, отримані та сплачені підприємством за певний період, різниця між ними. період [58, с. 203].

К. Кричевець дав таке визначення грошового потоку: «Грошовий потік – це надлишок коштів, якими підприємство може необмежено розпоряджатися. Для керівництва компанії він в основному вимірює розмір внутрішніх фінансових

можливостей», і: «Грошовий потік, як правило, є « перевищення загальних грошових коштів компанії над її грошовими витратами» [28, с. 312].

Відсутність детального розгляду грошових потоків з точки зору структури та змісту може призвести до їх неправильної оцінки і, таким чином, до неправильних управлінських рішень. Концепція грошового потоку спрощує визначення запасів готівки шляхом кореляції різноспрямованих потоків. Ми вважаємо, що необхідно розрізняти поняття потоку та запасу: потік є динамічним явищем відносно плину часу, тоді як запас є статичним, вимірним у певний момент часу. Грошовий потік відображає рух грошей, а не їх запас, і розраховується як різниця між позитивним і негативним потоками.

І. Бланк визначає грошовий потік компанії як «сукупність грошових надходжень і видатків, створених її економічною діяльністю та розподілених у межах певного інтервалу часу, зміни яких пов'язані з факторами часу, ризику та ліквідності» [2, с. 412].

Ю. Єрешко визначає грошовий потік як суму грошових коштів, суми, отримані або сплачені підприємством протягом звітного або планового періоду [21, с. 40].

Обидва визначення можна використовувати в аналізі фінансової звітності, але для операційного управління грошовий потік не обмежується плановим періодом, він безперервний і є динамічним показником. Грошовий потік - це не сума отриманих або витрачених грошових коштів, а процес отримання та витрачання грошових ресурсів. Якщо підприємство розглядати як живий організм, то грошовий потік функціонує як циклічна система. Тільки коли система управління грошовими потоками продовжує працювати ефективно, цей організм може розвиватися здорово.

Ми вважаємо, що концепція грошового потоку як різниці між готівкою, отриманою бізнесом, і готівкою, що виплачується, є суперечливою. Різниця визначається на конкретний момент і являє собою суму надходження або вилучення готівки. Оскільки потік означає рух, то грошовий потік компанії – це рух коштів, тобто надходження (приплив) і використання (відтік) коштів протягом

певного періоду часу. Грошовий потік характеризується такими показниками, як «отримані грошові кошти» і «використані грошові кошти».

Розглянемо на рис. 1.3. схематичне визначення поняття «грошовий потік».

Рисунок 1.3 – Визначення поняття «грошовий потік»

Джерело: згруповано за інформацією [15]

Тому з наведеного вище визначення можна зробити певні узагальнення: В економічній літературі існує два основних способи визначення категорій грошових потоків: грошовий потік – це різниця між отриманими грошима та грошима, витраченими бізнесом протягом певного періоду. Період, тобто сума надлишку або нестачі коштів; грошовий потік – безперервний потік (обіг) коштів, тобто надходження та витрати (припливи та відтоки) протягом певного періоду.

Одностороння ідентифікація грошових потоків сприяє тому, що управлінські рішення на основі цієї інформації будуть порівнюватись за звітним періодом, структурним сегментом, суб'єктом господарювання, а ступінь операційного бізнес-ризик, пов'язаного з його виконанням, буде мінімізовано. На практиці часом буває важко чітко визначити характер того чи іншого виникнення грошового потоку та оцінити його внесок у процес формування кінцевого фінансового результату, платоспроможності та ліквідності [20, с. 12].

Слід зазначити, що вчені по-різному оцінюють необхідність і важливість систематизації грошових потоків за окремими класифікаційними ознаками. Наприклад, Бланк І. О. у своїх публікаціях виділив найбільшу кількість подібних знаків (дев'ятнадцять), у тому числі й нестандартні, яких немає в працях інших авторів. Таке групування грошових потоків можливе лише з управлінської точки зору, оскільки включення цієї ознаки в облікову класифікацію грошових потоків суперечить самій природі бухгалтерського обліку, яка згідно з основним завданням бухгалтерського обліку, законом, про формування повної, правдивої та

неупередженої інформації про діяльність підприємства.

Крім того, рекомендовано поділяти грошові потоки на наступні категорії за мінливістю їх спрямованості: стандартні грошові потоки, тобто грошові потоки, які не змінюють напрямок протягом досліджуваного періоду, нестандартні грошові потоки, тобто грошові потоки, які не змінюють напрямок протягом досліджуваного періоду грошового потоку. володіти цією власністю. З таким судженням важко погодитися, оскільки в даному випадку є два різні грошові потоки, а не один грошовий потік у різних напрямках [18, с. 12]. Тому вважаємо, що з точки зору бухгалтерського обліку рух готівки – це усталений і послідовний процес надходження та вилучення коштів у готівковій та безготівковій формі, який необхідно документально підтвердити (у прибуткових та видаткових касових ордерах, платіжних дорученнях, інших платіжних документах) та відповідний рух документів.

Поступово трансформуючись до нових форм господарювання, виникає нагальна потреба у створенні механізму управління фінансово-господарською діяльністю, адаптованого до сучасних практик, серед яких особливої уваги заслуговує організація управління грошовими потоками.

Ефективне управління грошовими потоками дозволяє бізнесу досягати стратегічних цілей своєї діяльності, забезпечуючи високий рівень грошових потоків, темпи діяльності, підвищення ступеня фінансової збалансованості та отримання додаткового доходу також сприятиме формуванню додаткових інвестиційних ресурсів для фінансового інвестування. Управління грошовими потоками підприємства є важливою частиною загальної системи управління фінансовою діяльністю підприємства. Вона дозволяє вирішувати різноманітні проблеми фінансового менеджменту і підпорядковується його основній меті [18, с. 13].

В умовах розвитку ринкових відносин і загострення конкуренції між суб'єктами підприємства все більшу роль в управлінні фінансами починають відігравати показники грошових потоків, які витісняють традиційний метод управління, заснований на показниках прибутку. Індикатори грошових потоків

швидше і надійніше реагують на розвиток кризових явищ в господарському механізмі і не залежать від умовностей корпоративної облікової політики. Професійне управління грошовими потоками базується на ефективній системі управлінського обліку і є запорукою високої платоспроможності та фінансової стабільності компанії.

На сучасному етапі розвитку підприємництва в Україні, де умови перехідного періоду характеризуються невизначеністю та мінливістю, зростає роль і значення стратегічного управління грошовими потоками, яке неможливо уявити без стратегічного аналізу. Метою цього виду аналізу є комплексне вивчення позитивних і негативних факторів, що впливають на майбутній економічний стан підприємства та визначення концептуального напрямку його функціонування та розвитку [65, с. 56].

Очевидно, що українським підприємствам не вистачає досвіду ринкової діяльності та не вирішено методично проблему управління корпоративними грошовими потоками, внаслідок чого у вітчизняній практиці аналіз руху капіталу фактично не враховується. Це призвело до ігнорування найважливіших динамічних частин бізнесу та створення низки серйозних проблем, пов'язаних із поганим управлінням і плутаниною, а також до загострення широко поширених проблем неплатежів.

На думку автора, чистий грошовий потік є одним із показників вимірювання ефективності діяльності підприємства та значною мірою визначає фінансовий стан підприємства, а основною стратегічною метою управління грошовими потоками є досягнення стану фінансової рівноваги та максимізація чистий грошовий потік. Для суб'єкта господарювання за цим показником рекомендовано оцінювати ефективність управління грошовими потоками. Проте наявність позитивного сумарного чистого грошового потоку не завжди є гарантією фінансової стабільності компанії. Грошовий потік тісно пов'язаний з усіма сферами діяльності компанії (операціями, фінансами та інвестиціями). У зв'язку з цим рекомендовано використовувати показник чистого грошового потоку не як узагальнений результат, а відповідно до виду діяльності [65, с. 57].

Для ефективного і оптимізованого управління грошовими потоками існує потреба розрізняти їх класифікацію. На основі аналізу, опираючись на наукову літературу пропонуємо наступну класифікацію грошових потоків (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Класифікація грошових потоків підприємства

№	Класифікаційна ознака	Найменування грошового потоку
1	<i>Масштаб обслуговування фінансово-господарських процесів</i>	1.1. Грошовий потік підприємства 1.2. Грошовий потік кожного структурного підрозділу 1.3. Грошовий потік окремої господарської операції 1.4. Грошовий потік за системою
2	<i>Вид фінансово-господарської діяльності</i>	2.1. Грошовий потік від операційної діяльності 2.2. Грошовий потік від інвестиційної діяльності 2.3. Грошовий потік від фінансової діяльності 2.4. Сукупний грошовий потік
3	<i>Напрямок руху</i>	3.1. Вхідний грошовий потік (приплив) 3.2. Вихідний грошовий потік (відплив) 3.3. Мінімальне сальдо грошового потоку
4	<i>За ступенем управління</i>	4.1. Релевантний грошовий потік 4.2. Нерелевантний грошовий потік 4.3. Контрольований грошовий потік 4.4. Неконтрольований грошовий потік
5	<i>Форма здійснення</i>	5.1. Безготівковий грошовий потік 5.2. Готівковий грошовий потік
6	<i>Сфера обігу</i>	6.1. Зовнішній грошовий потік 6.2. Внутрішній грошовий потік
7	<i>Тривалість формування</i>	7.1. Короткостроковий грошовий потік 7.2. Довгостроковий грошовий потік
8	<i>Достатність обсягу</i>	8.1. Надлишковий грошовий потік 8.2. Оптимальний грошовий потік 8.3. Дефіцитний грошовий потік
9	<i>Вид валюти</i>	9.1. Грошовий потік в національній валюті 9.2. Грошовий потік в іноземній валюті
10	<i>Передбачення</i>	10.1. Плановий грошовий потік 10.2. Неплановий грошовий потік
11	<i>Безперервність формування</i>	11.1. Регулярний грошовий потік 11.2. Дискретний грошовий потік
12	<i>Стабільність часткових інтервалів формування</i>	12.1. Регулярний грошовий потік з рівномірними частковими інтервалами 12.2. Регулярний грошовий потік з нерівномірними частковими інтервалами
13	<i>Оцінка в часі</i>	13.1. Поточний грошовий потік 13.2. Майбутній грошовий потік
14	<i>З урахуванням процесу діяльності</i>	14.1. Грошовий потік процесу виробництва 14.2. Грошовий потік маркетингу 14.3. Грошовий потік соціальної сфери 14.4. Грошовий потік стимулювання працівників (пайовиків)

Джерело: згруповано за інформацією [2]

Розглянемо грошові потоки більш детально за наведеною класифікацією, щоб виділити ці типи потоків та критерії їх групування, які є результатами цього дослідження. Традиційно дослідники виділяють три типи грошових потоків залежно від масштабу, в якому вони обслуговують фінансово-економічні процеси:

– грошовий потік в рамках конкретних економічних операцій представляє собою основний елемент управління, при якому кожна операцію розглядають у контексті замкнутої грошової системи. Аналіз включає в себе вхідні грошові потоки за поточний період і обов'язкові витрати, що визначають залишок грошових коштів у вигляді чистого прибутку;

– грошовий потік кожного структурного підрозділу стає самостійним об'єктом у дослідженнях і управлінні, особливо при формуванні філіалів та інших підрозділів як окремих об'єктів управління. Це призводить до створення організованих центрів відповідальності, генеруючи грошові потоки і деталізуючи вклад кожного центру в сумарний грошовий потік;

– грошовий потік на рівні організації або підприємства представляє найбільш загальний вид, визначаючи сукупність надходжень і виплат грошових коштів. Це розглядається як єдиний об'єкт управління.

Класифікація грошових потоків у цьому розділі може включати такі види, які потребують вивчення через несуттєвість сучасних економічних умов і методів управління. Поява таких потоків пов'язана із створенням самостійних груп управління, спрямованих на зниження операційних витрат, сплату податків і підвищення ефективності господарської діяльності в умовах ринкової економіки.

У зв'язку з цим слід розширити цю частину класифікації грошових потоків, включивши в неї наступні види:

1) Грошовий потік в системі, що виникає через особливі форми об'єднання економічних суб'єктів, набувших значення внаслідок переходу України до ринкової економіки. У цьому контексті, структура, в межах якої відбувається управління грошовими потоками, характеризується існуванням системи організацій, які є юридично самостійними, але фактично управляються та координуються з одного центру окремих господарюючих суб'єктів. Формування

цих об'єднань базується на загальних цілях, як приклад може служити споживча кооперація України.

2) Грошовий потік в сфері діяльності (торгівля, виробництво, заготівля тощо) визначається надходженнями та виплатами грошових коштів, які здійснюються в рамках конкретних напрямків (видів) діяльності, орієнтованих на потреби ринку та споживача [44, с. 165].

Отже, грошовий потік підприємства – це рух коштів на поточному, валютному, інших рахунках, касовому рахунку підприємства під час його господарської діяльності, рухи яких у сукупності складають грошовий обіг підприємства. З точки зору бухгалтерського обліку, це обґрунтований і послідовний процес готівкових і безготівкових надходжень і видач, який необхідно документально підтвердити (прибуткові та видаткові касові ордери, платіжні доручення, інші платіжні документи, рух готівки тощо). Правильний процес звітності) та документації. Грошові кошти насправді є об'єктом, а точніше, інструментом управління грошовими потоками.

Основними показниками, що характеризують грошовий потік, є наступні: обсяги надходження та використання грошових коштів; обсяг чистого грошового потоку; величина залишків грошових коштів на початок і кінець звітного періоду; контрольна сума грошових коштів; розподіл загального обсягу грошових потоків окремих видів за окремими інтервалами поточного періоду; оцінка факторів внутрішнього та зовнішнього характеру, що впливають на формування грошових потоків суб'єкта господарювання. Як показує практика, деталізована класифікація дозволяє більш цілеспрямовано здійснювати облік, аналіз і планування грошових потоків на підприємстві. Таким чином, грошові потоки у всіх їх формах, видах та інтерпретаціях, а відповідно і його сукупний грошовий потік, безсумнівно є найважливішим показником, відповідальним за фінансове благополуччя та рівновагу підприємства. Представлена в роботі класифікація грошових потоків дає змогу детальніше аналізувати фінансовий стан підприємства з метою його ефективного управління. Також дає можливість визначити сутність грошових потоків та виявити фактори, котрі на них впливають.

РОЗДІЛ 2

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

2.1 Документування та облік операцій з готівковими грошовими коштами в касі підприємства

Використання повної та достовірної інформації про рух грошових коштів у процесі господарської діяльності дозволяє підвищити якість управлінських рішень. В умовах сучасних інформаційних технологій суттєвих змін зазнали способи готівкових розрахунків, розширилися можливості віртуалізації, активно розвиваються електронні методи розрахунків. Його практичне застосування в господарській діяльності значно прискорює процес забезпечення підприємств необхідними фінансовими ресурсами та дає їм змогу ефективніше працювати на міжнародних ринках. Для більш повного розуміння статусу, значення та ролі коштів та їх руху в системі бухгалтерського контролю звернемося до вітчизняних науковців за науковими роз'ясненнями сутності та класифікації таких активів.

Для цілей бухгалтерського обліку та контролю Височан О. С. роз'яснив поняття «грошові кошти», під якою слід розуміти «готівку в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточних рахунках у банках та інших рахунках, доступних для користування суб'єктами господарювання» протягом будь-якого періоду – протягом в який момент під час виконання господарської операції здійснюється розрахунок» [10, с.13].

Як зазначають науковці, таке тлумачення терміну зумовлене об'єктивними причинами, а саме:

- 1) Включення електронних грошей в платіжні методи активно розвивається в останні роки;
- 2) Пояснить, що лише ті активи, які легко доступні для розрахунків і мають найбільшу ліквідність, включені до категорії готівки.

Велике значення у своїх дослідженнях Височан О. С. надає еквівалентам

грошових коштів. В якості основи для обліку таких активів науковці рекомендують використовувати ознаки первісного визнання та його подальшої оцінки, відповідно до яких еквіваленти грошових коштів групуються таким чином:

- 1) початково визнані за справедливою вартістю;
- 2) утримувані до погашення;
- 3) у вигляді позик і дебіторської заборгованості;
- 4) для можливого продажу [10, с. 14].

Досліджуючи статус і роль валюти в функціонуванні господарських механізмів підприємств, В. В. Варавка окремо запропонував економічну категорію «грошовий потік». На думку автора, це поняття є «розподіленою в часі системою грошових надходжень і платежів. Вона породжена господарською діяльністю підприємства в процесі безперервного обігу. Вона визначає ефективність цієї діяльності і є зовнішньою стороною діяльності підприємства». господарської діяльності». Діяльність підприємства, відображена на відповідних рахунках, є важливим об'єктом контролю та аналізу» [9, с. 18].

З метою обґрунтування економічної основи інформаційних систем обліку, контролю та аналізу грошових потоків науковці класифікували їх на кількох рівнях, включаючи дві основні характеристики:

- 1) грошовий потік, створений поточною господарською діяльністю;
- 2) потоки коштів, пов'язані з розвитком підприємства. Цей метод заснований на реальному житті, і завдяки процедурам детального аналізу він безперечно збільшить обсяг облікової інформації підприємства та забезпечить ефективність рішень щодо управління грошовими потоками.

Тому гроші були, є і будуть цим активом, а їх багатогранне існування та необхідність забезпечення їх руху зумовлюють необхідність більш ефективного управління. Гроші є не тільки основою поточної роботи підприємства, а й основою стратегічного розвитку підприємства. В умовах нестабільної світової економічної динаміки та загострення конкуренції на ринку більшості видів продукції питання управління готівкою та грошовими потоками продовжує залишатися актуальним.

Грошові кошти присутні на початкових і кінцевих етапах облікового процесу,

включаючи придбання запасів, виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг) і реалізацію, і відповідно до цього надходять доходи у вигляді: поточний рахунок банку або отримана в господарській касі готівка. Касові операції, які відбуваються в касі суб'єкта підприємницької діяльності, становлять коефіцієнт оборотності готівки.

Об'єктами контролю касових операцій є: місця забезпечення схоронності готівки; грошові кошти; валютні документи в національній валюті; готівка в дорозі в національній валюті; основні документи та реєстри комплексного обліку (касові відомості про доходи і витрати; заробітна плата) платіжні відомості; інші касові документи; касова книга; загальна книга) [43, с. 296].

Зовнішніми (на відміну від корпоративних) суб'єктами контролю є державні та недержавні структури, які можуть отримати лише обмежену інформацію про готівкові розрахунки підприємств з офіційних джерел. «Суб'єкт внутрішнього контролю є носієм контрольної функції» [31, с. 103].

Основною метою проведення контрольної роботи каси є з'ясування правильності зберігання коштів та визначення правильності та законності їх обліку і витрати.

До основних завдань контролю, які необхідно вирішити за результатами виконання програми контролю готівки в касі, можна віднести наступні:

1) Перевірка стану зберігання та схоронності готівки, а саме:

– з'ясування рівня забезпеченості на підприємстві зберігання грошових коштів у касі та при їх доставці з банку (в тому числі, встановлення наявності та технічного стану приміщення, де зберігаються грошові кошти);

– аналіз дотримання правил ведення касової книги (перевірка своєчасності записів у касову книгу, відсутність виправлень, чіткість записів).

2) Перевірка законності операцій з готівкою, а саме:

– встановлення повноти і своєчасності оприбуткування готівки;

– Виявлення. підтвердження усіх виплат відповідними документами, дотримання установлених термінів виплат заробітної плати, підзвітних сум та інших розрахунків готівкою, відповідності фактичних бухгалтерських записів

операціям, які рекомендовані регламентом про облікову політику підприємства;

3) Дотримуватись касової дисципліни, зокрема: своєчасне внесення коштів на рахунки в установах банків, дотримання встановлених касою лімітів та правильність використання коштів, правові підстави видачі коштів, що надходять, чи є видача готівки, повернення коштів. особисті витрати понад установлені норми. Своєчасність виданої, але не використаної готівки на відрядження, правильність ведення касових книг і журналів реєстрації [42, с. 35].

Вищевказана процедура контролю застосовується постійно. Крім того, при встановленні правильності взаємних господарських операцій застосовуються методи антиконтролю. При цьому прийнято одночасну звірку касових і банківських рахунків і розрахункових рахунків [43, с. 297].

Основним нормативно-правовим документом, що регулює обіг готівки на підприємствах, є Положення про ведення касових операцій в Україні в національній валюті, затверджене постановою Ради НБУ від 29.12.2017 р. №148.

Згідно з документом, кожне підприємство повинно мати касовий апарат для проведення готівкових розрахунків. Під касою підприємства розуміється місце або місце, де приймаються, видаються і зберігаються грошові кошти, цінності і касові чеки. У касі зберігаються: готівка; цінні папери, придбані в інших суб'єктів господарювання; грошові документи (марки, марковані конверти, проїзні листи, талони санаторно-курортних установ); бланки суворого обліку (чекові книжки, трудові книжки та вкладиші до них (за наявності). немає відділу кадрів).

На рис. 2.1 наведено можливі джерела отримання готівки в касу та шляхи її використання (вибуття).

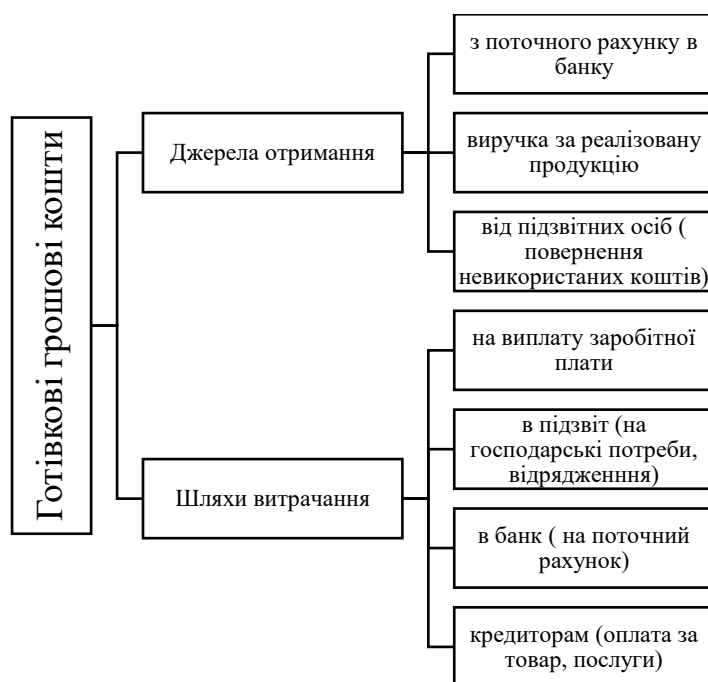

Рисунок 2.1 – Джерела отримання готівкових грошових коштів в касу підприємства та шляхи її використання (вибуття)

Джерело: згруповано за інформацією [50, 17]

Надходження коштів до каси підприємства та їх законність за цільовим напрямком видачі підтверджуються касовими ордерами (рис. 2.2). Оприбуткування готівки в касі підприємства підтверджується ПКО, а його відривна частина підписується головним бухгалтером і касиром і передається здавальнику готівки [17, с. 88].

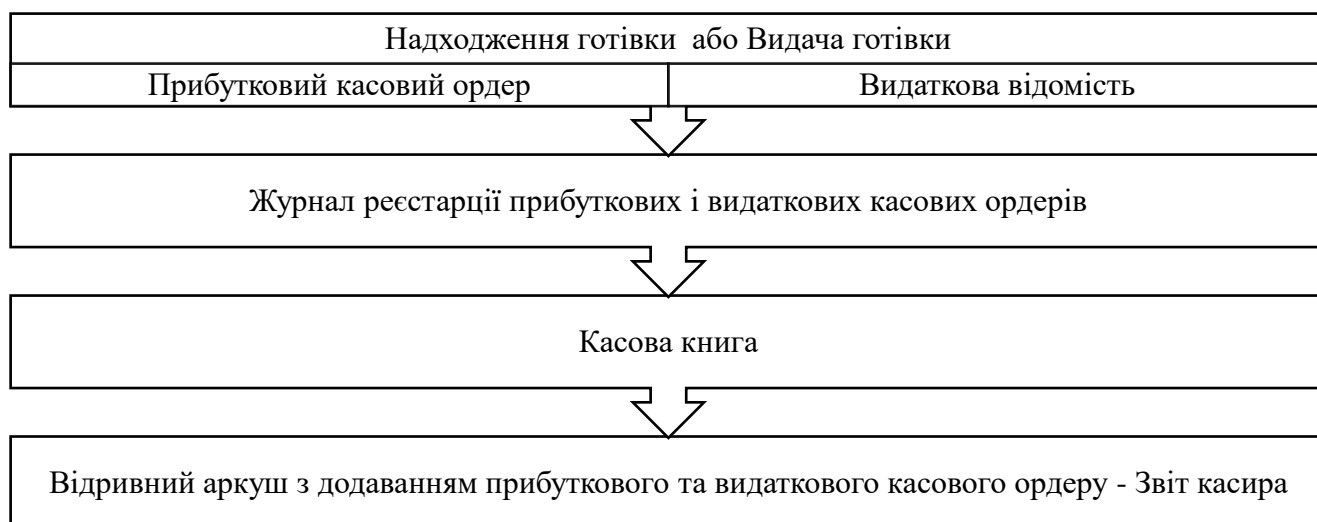

Рисунок 2.2 – Послідовність оформлення касових операцій

Джерело: згруповано за інформацією [16]

Документи на видачу готівки заповнюються на друкарській машинці тільки темними чорнилами, кульковою ручкою, роздруковуються на принтері та зберігаються протягом встановленого терміну. Миротворчі операції містять інформацію про підстави їх підготовки та супровідні документи. ПКО вноситься до Журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів і здається касиру. Касир перевіряє, чи всі підписи повні та справжні, чи чітко заповнені документи, чи є в документах зазначені додатки. У разі невиконання цих вимог документ повертається до бухгалтерії. Касир підписує ПКО та проставляє штамп або штамп «Оплачено» та дату на документі, що додається. Потім дані вносяться до касової книги. ПКО діє лише до дати його складання, інакше документ анулюється з відміткою в графі «Зауваження» Журналу реєстрації касових ордерів. Усі касові ордери зберігаються в окремій папці в бухгалтерії протягом 36 місяців [53, с.103].

Напрямок використання готівки регулюється Положенням про обігу готівки в національній валюті України: на чітко визначені цілі, готівкові розрахунки між суб'єктами господарювання не перевищують 10 тис. грн. Подати один або кілька платіжних документів протягом одного робочого дня; при заборгованості бюджету виплачувати заробітну плату тільки готівкою, що надходить з банківського рахунку; видати готівку з рахунку тим, хто повністю відзвітував про попередні аванси [47].

Видача готівки з каси підприємства здійснюється ВКО або платіжними відомостями за підписом керівника, головного бухгалтера або уповноваженої особи. Якщо додається документ, заява, рахунок-фактура тощо за підписом менеджера, ви можете заповнити ці реквізити на ВКО. Якщо на ВКО немає підпису одержувача, сума на ньому не буде врахована при розрахунку залишку готівки на кінець дня. У людей, які отримують готівку в касі, у ВКО записуються паспортні дані. Записи у ВКО вносять тільки від руки темним чорнилом або кульковою ручкою із зазначенням отриманої суми.

При виплаті заробітної плати необхідно пам'ятати, що допустимий строк зберігання готівки понад установлений ліміт для виплати заробітної плати становить три робочі дні [56, с. 102].

Після закінчення цього терміну касир повинен виконати наступні дії: на прізвищах осіб, яким не нараховано заробітну плату, допомогу по тимчасовій непрацездатності, стипендії чи премії, поставити штамп або вручну позначку «Депоновано»; створити журнал обліку депонованих сум; наприкінці додайте загальну суму виплаченої та депонованої заробітної плати, зафіксуйте ці показники в касовій книзі. Бухгалтерія перевіряє відмітку касира в платіжних відомостях з переліком виданих і внесених сум. На підставі вимоги про перерахування готівки складається загальна сума вкладу ВКО та подається до банку.

Звіт касира є другим примірником листа касової книги. Кожного робочого дня касир підбиває підсумки дня, підраховує суму залишку готівки в касі і наступного дня здає звіт до бухгалтерії [64, с. 12].

Підприємства можуть зберігати готівку в касі лише в межах встановленого ліміту, тобто ліміт залишку готівки в касі є максимальним лімітом каси на кінець робочого дня, і підприємство не має права його перевищувати. Підприємство самостійно встановлює ліміти каси на основі розрахунків середньої готівки, що надходить до каси, або її середньої витрати. Встановлені ліміти каси затверджуються внутрішніми наказами керівників. Усю готівку понад ліміт необхідно внести в банк, перш ніж її можна буде зарахувати на поточний рахунок. Термін видачі готівки визначається договором з обслуговуючим банком і це може бити:

- 1) кожного робочого дня (або зразу на наступний);
- 2) один раз в 5 (п'ять) робочих днів;
- 3) на наступний робочий день банку і підприємства.

Згідно Інструкції по використанню Плану рахунків [50] ведення обліку готівки здійснюється на рахунку 30 «Готівка», який призначений для узагальнення інформації про наявність і рух готівкових грошових коштів в касі підприємства. Даний рахунок має такі субрахунки: 301 «Готівка в національній валюті»; 302 «Готівка в іноземній валюті». Підприємства роздрібної торгівлі та розважальної сфери додатково можуть відкривати субрахунки для обліку готівки, яка знаходиться в операційних касах торговельних залів, а саме: 303 «Операційна каса

в національній валюті» та 304 «Операційна каса в іноземній валюті». Тобто, аналітичний облік може вестися за кожною операційною касою (або касиром), що забезпечує реалізацію функції збереження майна власника.

Облік грошових операцій здійснюється за допомогою документів стандартної форми, які є обов'язковими для всіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності та виду діяльності. Оприбуткування готівки здійснюється за прибутковим касовим ордером (ПКО), який (як бухгалтерський документ) завжди відображається Дт 301, при цьому в самому документі вказується кредит, що відповідає рахунку, і відповідно формується бухгалтерська операція. Використовуйте касові квитанції, щоб реєструвати готівкові платежі в касу вашого підприємства (ВКО) [64, с. 13].

Даний документ завжди показує Кт 301, а дебетова сторона кореспонденції рахунків зазначається в самому документі. Для контролю за обігом готівки на касових ордерах повинні бути підписані відповідні ордери на отримання та оплату. У касовій книзі в кінці робочого дня відображаються відомості, наведені в касових документах (прибуткових і видаткових ордерах). Це проміжний реєстр, який узагальнює надходження та видачу готівки за звітний період. При цьому мінімальний термін звітності по готівці становить один день [42, с. 35].

Для того, щоб підприємство могло здійснювати готівкові розрахунки, необхідно дотримуватись касової дисципліни та встановити відповідний порядок організації роботи касира. Відповідальність за своєчасне ведення касових операцій і касову дисципліну несе касир підприємства. Тобто відповідальність за рух готівки та умови її оприбуткування несе касир. Відповідальність за дотримання порядку ведення касових операцій несе особа, відповідальна за підприємство. Касова дисципліна – це сукупність загальних правил приймання, зберігання і видачі готівки, визначених нормативно-правовими документами, а також внутрішньою документацією суб'єкта господарювання.

На рис. 2.3. розділ касової дисципліни містить елементи касової основи, які слід використовувати як основу для побудови корпоративної облікової політики.

Елементи запровадження
касової дисципліни

- Особа, яка здійснює касові операції
- Каса та її місцезнаходження
- Контроль за дотриманням обмежень готівкових розрахунків
- Обов'язки касира, його матеріальна відповідальність
- Інвентризація каси
- Ліміт каси та строки здачі готівки в банк
- Правила документування

Рисунок 2.3 – Елементи побудови облікової політики підприємства із запровадження та посилення касової дисципліни

Джерело: згруповано за інформацією [17]

У сучасних реаліях грошовий потік залишився в минулому. Альтернативою готівці є електронні платежі та їх різні види, які пропонують банки своїм клієнтам. Проте деякі суб'єкти господарювання залишають за собою право використовувати готівкові кошти для таких операцій, як-от: видача працівникам коштів на відрядження (чи службові потреби) за звітами, продаж продукції (товарів, проектів, послуг) для інкасації готівки, виплата заробітної плати, що вимагає від них дотримання належної касової дисципліни [36, с. 4].

Отже, грошові кошти є повністю ліквідним активом, тому необхідний постійний контроль та облік касових операцій. До касових операцій належать операції, пов'язані з прийманням і використанням готівки безпосередньо з каси підприємства. Основним нормативним актом, що регулює правила проведення готівкових розрахунків, є Положення про касові операції в національній валюті України. Для обліку готівки в плані рахунків передбачено активний рахунок 30 «Готівка». Надходження й вибуття готівки оформлюється прибутковими (ф. № КО-1) і видатковими (ф. № КО-2) касовими ордерами. Рекомендовано внести зміни до прибутково-видаткових касових ордерів та доповнити їх окремими відомостями про операційну, інвестиційну та фінансову діяльність, тобто в касовому документі необхідно одночасно прописати вид господарської діяльності, щоб правильно агрегувати дані в касовому документі касової книги, реєстр бухгалтерського обліку.

2.2 Безготівкові грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, особливості процесу їх документування

Поняття «безготівкові кошти» характеризує платіжні засоби, що поєднують в собі ознаки готівкової валюти та традиційних платіжних інструментів. Безготівкові гроші призначені для здійснення розрахунків поза банківською системою, яка пов'язує їх з готівкою, слідуючи традиційним платіжним інструментам – можливість здійснення розрахунків у безготівковій формі через рахунок, відкритий в банківській установі.

Готівкові розрахунки можуть здійснюватися як у готівковій, так і в безготівковій формі. На сучасному етапі розвитку економічних відносин готівкові розрахунки поступово відходять на другий план і все більше поступаються місцем безготівковим формам розрахунків. Це пояснюється тим, що використання безготівкових розрахунків може призвести до значної економії витрат на впровадження. Безготівковий розрахунок – це грошовий розрахунок за допомогою розписки в банку, за яким кошти списуються з рахунка платника та перераховуються на рахунок одержувача (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Основні напрямки притоку та відтоку грошових коштів від основної діяльності

Притік	Відтік
«Виручка від реалізації»; «Отримання авансів від покупців»; «Інші поступлення (повернення сум)».	«Розрахунки з постачальниками та підрядниками»; «Виплата заробітної плати»; «Розрахунки з бюджетом за податками»; «Видані аванси».

Джерело: згруповано за інформацією [50]

Безготівкові розрахунки в господарській діяльності підприємств України регулюються інструкцією «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» Національного банку [48], яка розроблена згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» [49], іншими законодавчими актами України та нормативними актами Національного банку України.

Безготівкові розрахунки бувають різних форм. Передбачають використання різноманітних розрахункових документів (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Форми розрахункових операцій

Джерело: згруповано за інформацією [16]

Система поточного обліку грошових потоків базується на підставі реєстрів рахунку 31 «Рахунки у банках» та їх субрахунки [50].

Регістри бухгалтерського обліку цих рахунків надають внутрішнім користувачам інформацію про наявність коштів підприємства. Ця інформація також важлива для зовнішніх користувачів. Найважливішим засобом обслуговування боргу є обсяг наявних грошових коштів, який визначає платоспроможність підприємства, яка є однією з найважливіших характеристик фінансового стану. Підприємство вважається повністю платоспроможним, якщо воно має достатньо коштів для погашення існуючих боргів.

В умовах становлення систем бухгалтерського обліку та постійного посилення відповідальності суб'єктів господарювання за ефективне використання різноманітних ресурсів одним із найважливіших залишається питання законності та правильності проведення безготівкових розрахункових операцій. Показано в бухгалтерському обліку. Це можна гарантувати лише за наявності достатньої інформації для його підтвердження. Традиційна система збору обліково-економічної інформації не може повною мірою задовольнити всі потреби в управлінні даними про походження та напрямок використання грошових засобів під час здійснення фінансово-господарської діяльності. Грошовий розрахунок повинен спочатку сприяти організації обліку грошових потоків для досягнення ефективного використання грошових потоків (рис. 2.5).

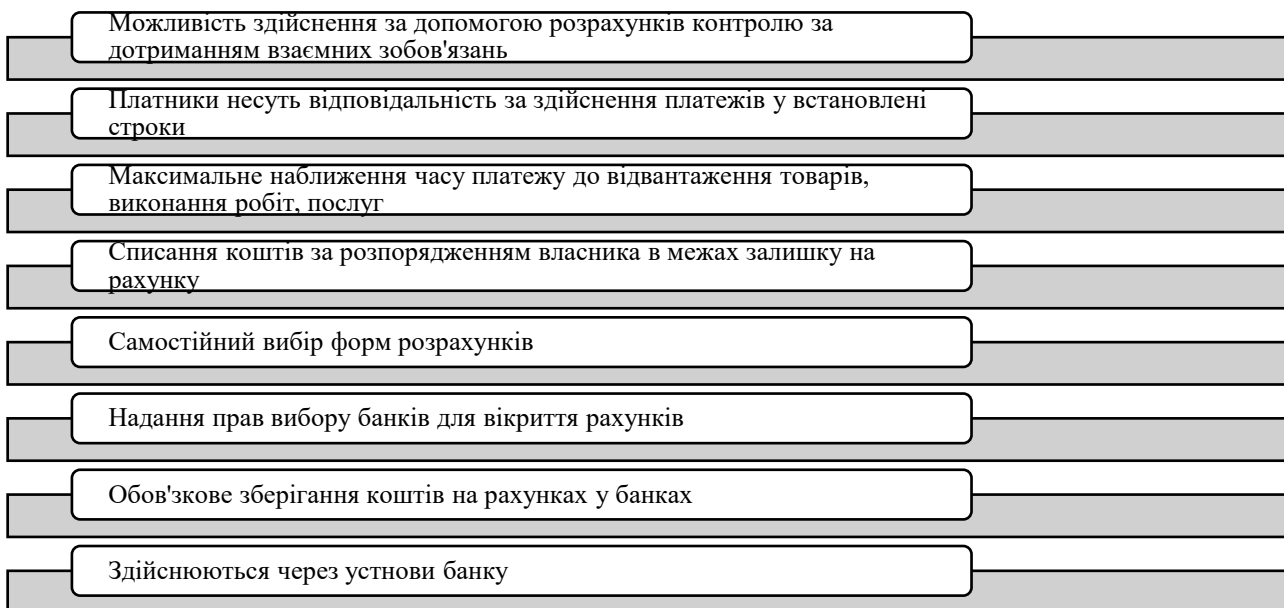

Рисунок 2.5 – Принципи організації безготівкових розрахунків

Джерело: згруповано за інформацією [16]

Оскільки безготівковий розрахунок відіграє визначальну роль у здійсненні валютного обороту, необхідно контролювати стан розрахунків, законність валютних операцій, правильне оформлення та своєчасне заповнення розрахункових документів.

Система безготівкових розрахунків має бути найтісніше пов'язана з реальним товарооборотом. Тільки за таких умов можна гарантувати безперебійний потік корпоративних коштів, розвивати та якісно вдосконалювати діяльність підприємства [36, с. 4].

У процесі розрахунків велике значення має оперативність прийняття управлінських рішень, ведення господарських операцій, отримання необхідної інформації. Тому застосування інформаційних технологій в бухгалтерському обліку значно прискорило потік інформації. Коли компанії здійснюють розрахунки, вони використовують для забезпечення систему «Клієнт-банк» (рис. 2.6):

- передачу повідомлень між підприємством та банком у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікованих засобів захисту;
- передавання розрахункових документів між банком і клієнтом як у банк, так і в автоматизоване робоче місце клієнта [36, с. 5].

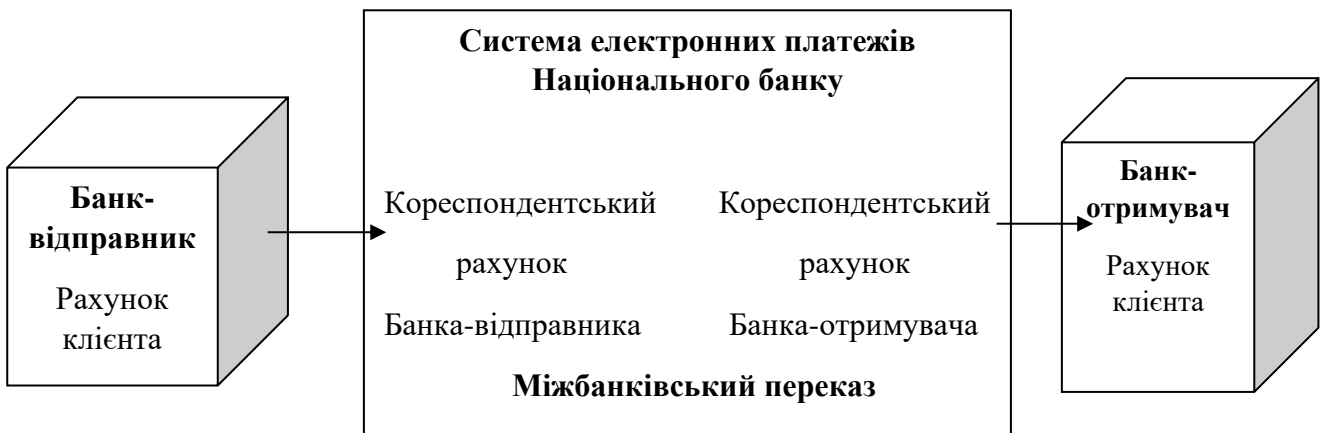

Рисунок 2.6 – Схема електронних платежів

Джерело: згруповано за інформацією [51]

Управління безготівковими розрахунками здійснюється щоденно, оскільки корпоративному менеджменту необхідно своєчасно надавати інформацію для прийняття управлінських рішень. Він призначений для стандартизації казначейських операцій на основі первинної та поточної інформації, яку надає бухгалтерський облік. Основні системи обліку безготівкових розрахункових операцій та характеристики поточної системи обліку такі:

- окремо ведеться облік коштів на рахунках банків;
- облік організовується за видами валют;
- підприємства зобов'язанні зберігати кошти на рахунках у банках – обов'язкове документування операцій на бланках типової форми, які затверджує Державний комітет статистики України та Національний банк України по безготівкових розрахунках;
- Національний банк України, на який покладено державне управління коштами, здійснює нормативне та правове регулювання обліку;
- незалежний контроль здійснюється тими банками, які обслуговують конкретне підприємство;
- методологію обліку визначають НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [40], Інструкція Національного банку України №22 [48], та План рахунків (зокрема, рахунок 31 «Рахунки в банках») [50].

Він дає можливість охарактеризувати поточну ситуацію, контролювати всі

параметри управління, визначити найбільш доцільний напрямок розвитку підприємства та створити надійну систему управління (рис. 2.7).

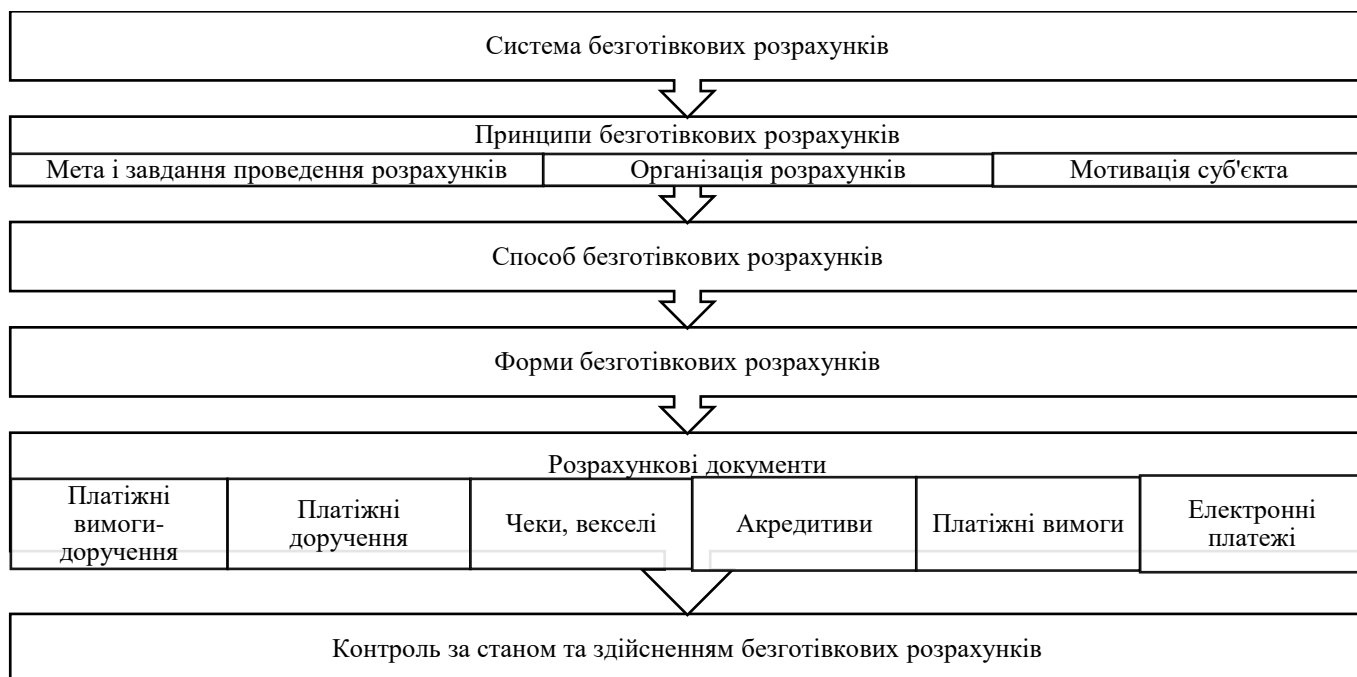

Рисунок 2.7 – Схема структурно-функціональних компонентів системи безготівкових розрахунків

Джерело: згруповано за інформацією [57]

У ринковій економіці найбільш ліквідною частиною активів організації є грошовий потік. Фінансова стійкість і платоспроможність компанії залежить від її розміру і чіткого обліку. Завданнями обліку безготівкових коштів є:

- 1) повна і своєчасна реєстрація операцій, пов'язаних із рухом робочого капіталу на рахунках у банках;
- 2) контроль за наявністю коштів, їхньою цілістю і цільовим використанням;
- 3) повне, своєчасне і правильне відображення в облікових регістрах поточних операцій по надходженню і вибуттю даного капіталу;
- 4) контроль за дотриманням розрахунково-платіжної;
- 5) контроль за своєчасністю повернення в банк сум, не використаних по призначенню відповідно до виділених лімітів;
- 6) правильне і своєчасне проведення інвентаризації операцій по рахунках у банках і відображення її результатів в обліку [55, с. 102].

Вирішення цих завдань багато в чому залежить від чіткого дотримання цих

основних принципів бухгалтерського обліку:

1) вільні кошти повинні зберігатися тільки в банку, а їх видача і використання здійснюються відповідно цільовим призначенням;

2) платежі здійснюються у безготівковому порядку після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконаних робіт і наданні послуг або одночасно з ними. Попередня оплата припускається лише у випадках передбаченим законодавством і обліковою політикою організації;

3) платежі здійснюються за згодою (акцептом) платника або по його дорученню, без згоди – тільки у випадку передбаченим чинним законодавством;

4) платежі здійснюються за рахунок власних коштів платника або за рахунок кредитів банку;

5) списання з рахунку коштів в обсязі, достатнім для задоволення всіх пред'явлених до організації вимог, здійснюється в порядку надходження розпоряджень клієнта й інших документів на списання;

6) недостатність коштів на рахунку організації для задоволення всіх пред'явлених вимог обумовлює списання цих засобів шляхом застосування встановлення черговості платежів [55, с. 103].

Відповідно до Інструкції про безготівковий розрахунок у національній валюті України під безготівковим розрахунком розуміють переказ певної суми коштів з рахунка платника на рахунок одержувача коштів, а також переказ коштів внесені банками готівкою за дорученням юридичних та фізичних осіб Інкасовий рахунок внесений на інкасовий рахунок банку.

Одним із основних завдань обліку безготівкових коштів є правильність, повнота та своєчасність їх відображення в системі корпоративного обліку. Рахунок 31 «Рахунки у банку» призначений для обліку наявності та руху коштів на рахунку в банку. Це активний обліковий запис із наступними субрахунками:

– 311 *«Поточні рахунки в національній валюті»* – цей рахунок використовується для обліку розрахунків між мешканцями;

– 312 *«Поточні рахунки в іноземній валюті»* – призначений для узагальнення інформації про наявність та рух валютних коштів;

– 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» – для обліку коштів капітальних вкладень у національній валюті може бути створений окремий рахунок;

– 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» – для обліку коштів, вкладених у валютний капітал, може бути створений окремий рахунок;

– 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» – використовується для розрахунку коштів на рахунку в електронній системі управління ПДВ, відкритому платником податків у Мінфіні та інших спеціальних рахунках, відкритих у банку;

– 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» – використовується для обліку валютних коштів, що підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, у тому числі загальної суми валютних коштів, яка згідно із законодавством підлягає обов'язковій реалізації [50].

Розрахункові документи – це документи, що подаються юридичними та фізичними особами до банків за встановленою формою і містять письмові доручення щодо перерахування певної суми грошей у безготівковій формі для оплати товарів, проектів, послуг та різноманітних отриманих платежів, бюджет, фінансування тощо.

На початковому етапі обліку безготівкових коштів підприємства важливим завданням для бухгалтерів є своєчасна підготовка та оформлення оригіналів чеків. Цей процес потрібно робити вчасно, а головне правильно. При готівкових і безготівкових операціях банківськими документами служать касові чеки та оголошення про дарування готівки, при безготівкових перерахуваннях – платіжні доручення, платіжні доручення, розрахункові чеки, акредитиви, платіжні доручення.

Частіше за інші розрахункові документи вітчизняні підприємства використовують платіжне доручення – спеціально складений документ, який є дорученням обслуговуючому банку перерахувати визначену суму на рахунок іншого підприємства.

При здійсненні платежу за допомогою платіжної інструкції платник є ініціатором платежу. Банківські виписки є основою для аналізу регістрів

бухгалтерського обліку та облікових записів. Отримана з банку виписка перевіряється та опрацьовується в бухгалтерії: додається первинна квитанція із зазначенням коду рахунку, що відповідає зведеному рахунку первинного ордера 31 «Рахунки у банку».

Форма банківської виписки може бути різною, але в ній повинні бути зазначені: вхідний залишок поточного рахунку на початок дня, отримані та перераховані кошти окремо по кожній платіжній ситуації протягом дня, вихідний залишок поточного рахунку. рахунку в кінці дня. За кожним фактом оплати вказується номер документа, за яким здійснено платіж, банківські реквізити та номер рахунку власника.

При роботі з банківськими виписками слід враховувати, що з точки зору банку всі кошти (внески) підприємства є борговими зобов'язаннями банку, а тому відображають залишок коштів на поточному рахунку підприємства та його доходи в банку. виписку як кредит, а видачу або переказ коштів – на дебетову частину рахунку. Бухгалтерія підприємства проводить ці операції в зворотному порядку: надходження – за дебетом, видача або перерахування коштів – за кредитом рахунку 31 «Рахунки у банку» [52, с. 98].

Якщо у виписці банку виявляються операції, помилково проведені на рахунку 31 «Рахунки в банках», то вони відображаються по дебету або кредиту рахунка 31 в кореспонденції з рахунками 374 «Розрахунки за претензіями». В таких ситуаціях про помилки сповіщають установу банку і вимагають виправлення даних помилок.

При цьому необхідно своєчасно виявляти помилки в роботі рахунку 31 «Рахунки у банках» і контролювати їх вимушене та точне виправлення. Невиявлені або не виправлені помилки можуть призвести до грошових збитків, які необхідно списати на рахунок компанії. Як відомо, сальдо на рахунку 31 «Рахунки у банках» має відповідати грошовому залишку в банківських виписках за всіма рахунками підприємства.

Заключним етапом обліку коштів на банківському рахунку є відображення у звітах уточненої інформації про рух коштів від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Точний і своєчасний облік безготівкових коштів забезпечує

чітку організацію і прискорений обіг, що сприяє зменшенню дебіторської і кредиторської заборгованості, зміцненню розрахунково-платіжної дисципліни. Підвищення рівня ліквідності та платоспроможності підприємства.

Отже, сьогодні українська економіка потребує швидких структурних і технологічних перетворень з удосконаленням механізму безготівкових розрахунків, платіжно-розрахункова система хаотична, платіжна криза серйозна. Від безготівкового розрахунку, своєчасного і повного надходження коштів платника залежать умови обігу валюти, умови ціноутворення, умови кредитних відносин, фінансові умови підприємств, соціальні умови населення. Підприємства відкривають банківські рахунки для зберігання коштів і надання різноманітних банківських послуг. У бухгалтерії підприємства кредитується рахунок 31 «Рахунки у банках». Він призначений для обліку наявності та руху коштів на банківському рахунку, які можуть бути використані для поточних операцій. Для ефективного використання незадіяних коштів підприємства можуть вносити незадіяні кошти на депозитні рахунки. Облік операцій по короткострокових депозитах відображаються на рахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та на рахунку 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» відповідно.

2.3 Узагальнення облікової інформації про грошові кошти у фінансовій звітності підприємства

Завдяки своїм даним звітність завжди займала особливе місце в управлінні як окремими суб'єктами господарювання, так і державою в цілому. Основним завданням звіту є надання інформації про фінансовий стан і результати діяльності всього підприємства, пошук резервів подальшого розвитку та вдосконалення його діяльності. Звітна інформація допомагає залучати додатковий капітал і виконувати функції моніторингу та контролю за діяльністю компанії. Ці інформаційні потреби мають задовольняти форми фінансової звітності, встановлені на законодавчому

рівні, а саме: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до фінансової звітності.

Відображення грошових коштів в фінансовій звітності регулює Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [23], Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів» [38].

Відповідно до стандарту, готівку рекомендується відображати в балансі в графі «Грошові кошти та їх еквіваленти» та визначати в примітках до фінансової звітності. Звіт про зміну фондів відображає надходження та витрати коштів підприємства, відноситься до обліку змін фондів у суб'єктах бухгалтерського обліку фінансів, інвестицій та операційної діяльності.

Звіти про рух грошових коштів показують результати наявності грошових коштів компанії на кінець року. Деякі сучасні економісти вважають складною, проблематичною і незрозумілою Формою №3. Вона була заповнена для відображення залишку каси на кінець звітного періоду і спотворила значення в статті, що не відповідало б балансовому балансу [33, с. 102].

Однак звіти про рух грошових коштів надають користувачам інформацію про те, чи достатньо вільних грошових коштів для виплати дивідендів акціонерам, ймовірність погашення кредиторської заборгованості, яку фінансову або інвестиційну діяльність виконувала організація протягом звітного періоду, основні засоби, придбані компанією. протягом звітного періоду тощо інформація. Динаміка та причини зміни кредиторської заборгованості, нової емісії акцій та інвестування залучених коштів за звітний період.

Зокрема, звіт про рух грошових коштів допомагає зрозуміти зміни в найбільш ліквідних активах між датами балансу, тоді як баланс висвітлює фінансовий стан підприємства на певну дату [44, с. 312].

Крім того, звітність про рух грошових коштів найближче підходить до досягнення сучасної мети фінансової звітності, яка полягає в оцінці ліквідності компанії. Використання прямого методу для підготовки звіту про рух грошових коштів дає змогу зрозуміти основні джерела надходжень і виплат готівки та її

еквівалентів, створених операційною діяльністю. Озброївшись цією інформацією, економісти можуть передбачити майбутні грошові потоки, контролювати фактичні умови та виявляти відхилення.

Нижче, як показано на рис. 2.8, наведено перелік статей про форми фінансової звітності, які висвітлюють потік і статус корпоративних коштів та їхні взаємозв'язки.

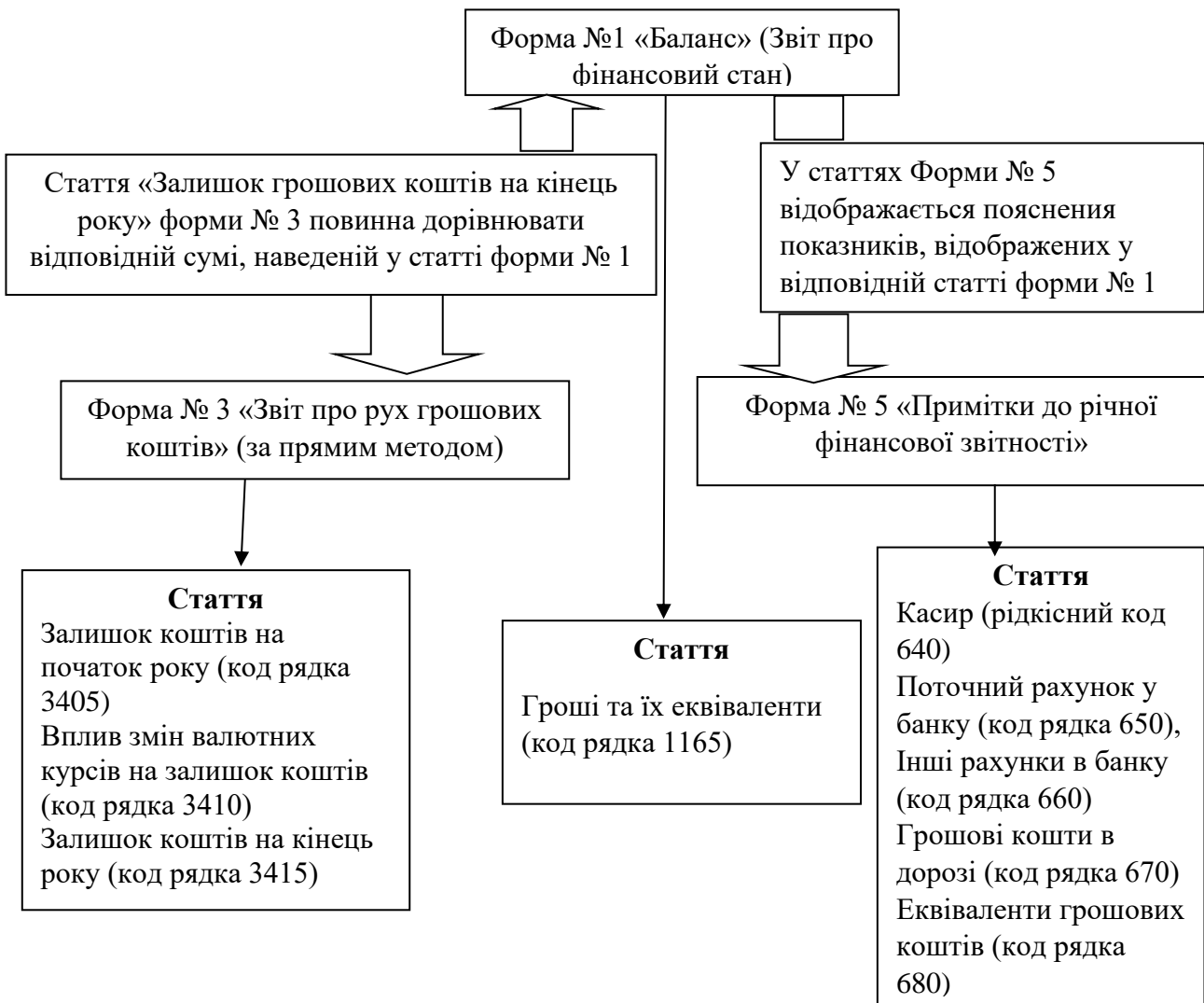

Рисунок 2.8 – Взаємозв'язок форм фінансової звітності щодо відображення грошових коштів

Джерело: згруповано за інформацією [42]

З метою повного відображення стану руху грошових коштів підприємство складає «Звіт про рух грошових коштів» ф. № 3 Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає грошові надходження та витрати від операційної діяльності підприємства за звітний період. З метою порівняння інформації підприємство надає

подібні дані за попередні періоди. У звіті розкриваються джерела капітальних доходів і витрат з таких аспектів, як операції, інвестиції та фінанси. Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» складається за прямим методом та за непрямим методом. Першочергово, вносять данні про грошові кошти в форму № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. – Відображення інформації про грошові кошти у Балансі

Баланс (Звіт про фінансовий стан)		Зміст	Джерело інформації	Різниця
назва статті	код			
Кошти та їх еквіваленти	1165	Загальна сума готівки в касі підприємства, поточні депозити та інші банківські рахунки, які можуть бути використані для звичайної діяльності, а також кошти в дорозі, електронна валюта та еквівалентні кошти в національній та іноземній валюті	Сальдо Дт 30, 31, 33, 351	Раніше кошти та еквіваленти відображалися відповідно в національній та іноземній валютах. Наразі уся сума таких активів, незалежно від валюти та місцезнаходження (каса, розрахунковий рахунок), включається до аналізованої статті
Готівка	1166	Розшифруйте суми готівки компанії в місцевій та іноземній валюті	Сальдо Дт 30	У минулому фіксований і відображалася лише готівка в касі
Рахунки в банках	1167	Загальна сума коштів, розміщених на поточних та інших рахунках	Сальдо Дт 30, 31	Відсутній у минулому

Джерело: згруповано за інформацією [23]

Склад грошових коштів також розкривається у Примітках до річної фінансової звітності за формою № 5, у розділі VI «Грошові кошти». С. Максutow вважає, що «у зв'язку з необхідністю визначення бухгалтерського прибутку та податкового прибутку одночасно (існує суттєва різниця в порядку їх визначення) нормативні показники діяльності підприємства, такі як фінансові результати, прибуток, рентабельність, можуть бути використані для визначення прибутків, що складаються з податкового обліку втратили частину свого економічного значення. По суті та пов'язано з цим, керівники підприємств все більше стурбовані не прибутками, а потоком корпоративного капіталу» [36, с. 5].

Погоджуючись із таким твердженням, можна зробити висновок про необхідність детального дослідження проблемних моментів звітності по готівці. Для проведення даного дослідження ми вважаємо за необхідне спочатку визначити проблему обліку готівки. На деякі проблемні аспекти касового обліку як теоретично, так і практично вказували Є.П. Гнатенко та А.О. Гикава [13, с. 421].

Оскільки кінцевою метою бухгалтерського обліку є підготовка фінансової звітності, було конкретизовано деякі фактори, які можуть сприяти виникненню цих проблем:

- правильно відображати кошти у фінансовій звітності. Це може бути пов'язано з тим, що деякі форми звітності є громіздкими або нечіткими, що ускладнює процес подання звітності;

- необхідність контролю за процесом збереження та використання коштів та вжиття заходів щодо оптимізації грошових надходжень і видатків, формування інформаційної бази даних для аналізу прибутків і втрат цих заходів. Однією з причин проблеми є те, що таблиці фінансової звітності надають недостатню інформацію всім користувачам, які приймають рішення;

- повнота та своєчасність відображення руху грошових коштів в системі бухгалтерського обліку. Це пов'язано з недосконалими стандартами бухгалтерського обліку та постійними змінами законодавства [13, с.422].

Фінансова звітність сьогодні є найдешевшою, але водночас і найдієвішою рекламою підприємства для тих, хто зацікавлений у цій інформації та володіє основами економічних знань. Аналітичні можливості Звіту про рух грошових коштів великі та надзвичайно важливі, але не повною мірою використовуються при прийнятті управлінських рішень як внутрішнім менеджментом, так і зовнішніми користувачами. Політика управління грошовими коштами полягає в оптимізації розміру їх залишку з метою забезпечення ефективного використання в процесі збереження. Таким чином, виявлення загальних питань обліку грошових коштів дозволяє переходити до формулювання проблемних моментів щодо їх відображення у фінансовій звітності (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Проблемні аспекти відображення у звітності грошових коштів

Виокремлення проблемних аспектів	Пояснення та складності при різних шляхах їх вирішення	
Наявність двох методів складання Звіту про рух грошових коштів	Наявність у звіті про рух грошових коштів додаткових статей ускладнює процес складання звіту про рух грошових коштів	Потрібно створити окремий звіт із додатковими статтями
	Неповний статус руху коштів основних статей капітальних надходжень і витрат (з використанням прямого методу) і причини, чому чистий грошовий потік відхиляється від чистого прибутку (з використанням непрямого методу)	Складання цих двох форм займає багато часу.
		Запровадження цієї форми потребує законодавчих змін.
Формування уніфікованих форм потребує заміни програмного забезпечення бухгалтерського обліку.		
Відсутність окремої стандартизації (стандарту) для регулювання формування інформації про операції з руху грошових коштів підприємства	Складність розробки підходу до розробки стандарту, який би стандартизував звітність про рух грошових коштів і не суперечив би існуючим стандартам і стандартам МСБО.	
	Запровадження нового стандарту підвищить точність відображення коштів у фінансовій звітності, але також може ускладнити роботу органів бухгалтерського обліку через необхідність швидкої адаптації до законодавчих змін.	
Звітність про рух грошових коштів недостатньо аналітична, щоб дозволити використовувати дані звіту в процесах прийняття управлінських рішень	Там, де запроваджуються зміни, усі форми звітності мають бути вдосконалені за всіма напрямками, оскільки вони взаємопов'язані.	
	Звіти стануть більш прозорими та інформативними для користувачів, але можуть ускладнити процес збору та формування потоку інформації про готівку у звітах.	

Джерело: побудовано автором на основі [8]

Тому виділяємо наступні проблеми формування інформації про рух грошових коштів у фінансовій звітності:

– існують два способи складання Звіту про рух грошових коштів, які викликали суперечки, а саме: відсутність комплексного відображення руху грошових коштів за основними статтями грошових надходжень і видатків (за прямим методом); причини відхилення між чистий грошовий потік і чистий прибуток (за непрямим методом);

– облік операцій з грошовими коштами свідчить про відсутність окремої стандартизації. Запровадження нового стандарту призведе до підвищення коректності та аналізу відображення коштів у фінансовій звітності;

– недостатній аналіз звітів про рух грошових коштів для використання даних звітів у процесах прийняття управлінських рішень.

Звіт про рух грошових коштів доповнює інформацію, наведену у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), оскільки в ньому доходи і витрати визнають за принципом нарахування, а не в момент отримання (оплати) грошових коштів. При цьому виникає різниця між сумою прибутку (збитків) і сумою наявних грошових коштів. Звіт про рух грошових коштів показує причини цієї різниці й дає можливість оцінити та визначити, за якими операціями здійснювався рух (надходження або вибуття) коштів. Тобто, за допомогою певних коригувань прибуток (збиток), трансформується в суму отриманих (витрачених) грошових коштів. Показники Звіту про рух грошових коштів дають можливість визначити:

1) джерела отримання грошових коштів та їх еквівалентів, тобто яка діяльність (операційна, фінансова чи інвестиційна) дає найбільші надходження коштів;

2) основні напрямки та цілі вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, тобто куди і для чого були використані кошти;

3) причини розбіжностей між отриманими фінансовими результатами та сумою наявних грошових коштів у залишку. Такі випадки деякі науковці називають парадоксами облікової інформації та фінансової звітності: «прибуток є, а грошових коштів немає»; «грошові кошти є, а прибутку немає»; «прибуток зріс, а грошових коштів більше не стало».

Отже, при складанні фінансової звітності та представленні в ній касової інформації слід усвідомлювати важливість повного представлення даних, оскільки звітні показники є джерелом інформації для корпоративних прогнозів і прийняття управлінських рішень. На основі отриманих даних було визначено статті фінансової звітності, що відображають монетарну інформацію, та досліджено взаємозв'язки між показниками цих статей. Через схожі зв'язки будь-які вдосконалення форми звітності мають бути комплексними.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РУХУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Значення, завдання та етапи проведення аналізу руху грошових потоків

Аналіз руху грошових потоків допомагає у визначенні основних шляхів надходжень та видатків, оцінити забезпеченість підприємства власними коштами та наскільки воно функціонує за рахунок самофінансування. Таким чином це допомагає прогнозувати управлінцям діяльність в довгостроковій перспективі. При аналітичному дослідженні є можливість виявити сильні та слабкі фінансові сторони, тенденції які призводять до зменшення грошових потоків та знайти шляхи оптимізації.

Для аналізу використовується фінансова звітність підприємства, а саме: Баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів та примітки до звітності. Саме форма №3 «Звіт про рух грошових коштів» продемонструє рух коштів в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Особливої уваги потрібно приділити саме операційній діяльності, оскільки саме вона демонструє фінансову гнучкість підприємства, здатність генерувати власні кошти для погашення заборгованостей, реагування на кризові ситуації та економічного розвитку підприємства.

Відповідно аналіз грошових потоків є визначним в аналізі фінансового стану, оскільки тільки так можна дізнатися, чи здатна компанія організувати управління так щоб у будь-який момент було достатньо коштів для реагування на зміни, як зовнішні так і внутрішні.

Суб'єкти господарювання використовують готівку незалежно від роду діяльності. Такі ресурси їм потрібні, по суті, з тих самих причин: для ведення бізнесу, погашення боргів, забезпечення доходу інвесторам тощо [10, с. 12]. Звіти про рух готівки використовуються для аналізу руху готівки. Важливість цього аналізу є ще більшою, якщо порівнювати надходження грошових коштів і чисті

фінансові результати для підтвердження якості останніх: апроксимація надходжень грошових коштів і чистих фінансових результатів передбачає високу якість останніх (рис. 3.1).

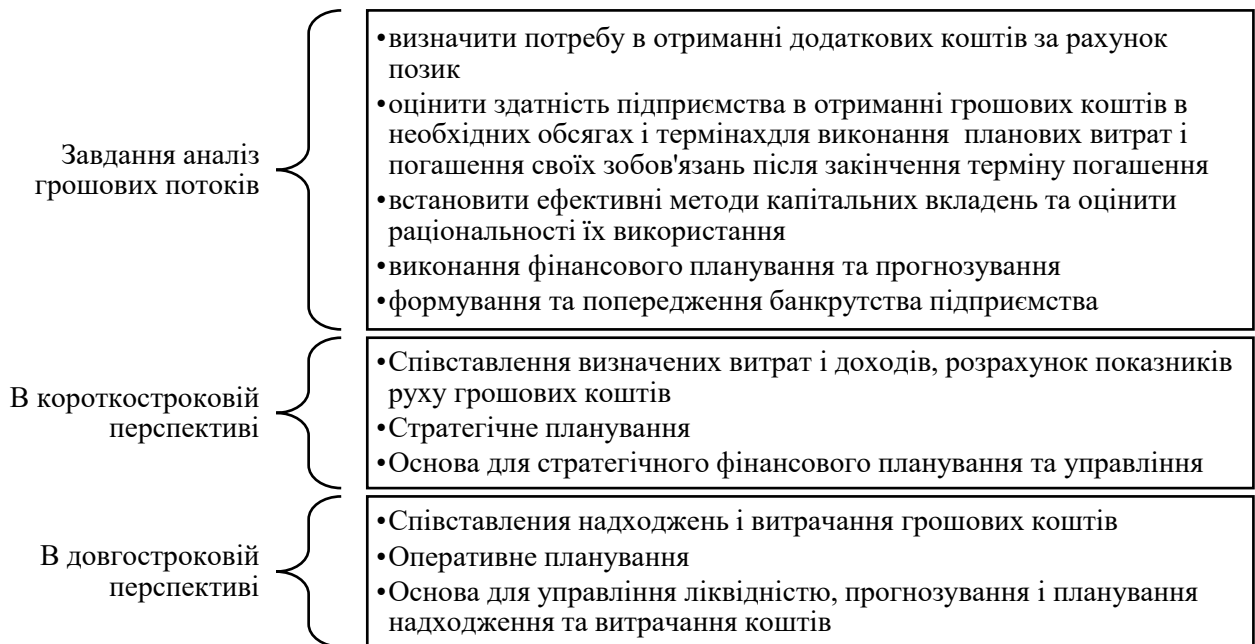

Рисунок 3.1 – Особливості та завдання аналізу грошових потоків

Джерело: побудовано на основі джерел [59,60,61,62,63]

Метою аналізу грошових потоків є визначення меж достатності грошових потоків на основі виду діяльності та ефективності, а також збалансування позитивних грошових потоків (грошових надходжень) і негативних грошових потоків (грошових відтоків) на основі кількості та часу.

Для проведення ефективного аналізу грошових коштів є певні етапи рис. 3.2:

Рисунок 3.2 – Етапи аналізу грошових потоків

Джерело: складено автором за даними [69]

1. *На першому етапі* визначається саме для якої мети проводиться аналіз на підприємстві та встановлюється завдання. Прикладом завдань може бути: оцінити загальний стан та вплив грошових потоків на чистий дохід, визначити структуру та виокремити найбільш суттєві статті, проаналізувати динаміку відповідно до попередніх років, розрахувати ліквідність та платоспроможність підприємства.

2. *На другому етапі* обираються методи та прийому, за яким буде проводитися аналіз. Методами можуть бути: горизонтальний аналіз, вертикальний (структурний) аналіз, порівняльний, трендовий (порівняння в розрізі періоді та визначення тенденції), коефіцієнтний (розрахунок показників, для виявлення зв'язків та визначення стану підприємства).

3. *На третьому етапі* відбувається визначення джерел для здійснення аналізу. Джерелами для аналізу можуть виступати зовнішні джерела (аналіз новин), первинна документація (облікові реєстри, прибуткові / видаткові касові ордери, чеки, платіжні доручення, банківські виписки), фінансова звітність (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів).

4. *На четвертому етапі* здійснюється аналіз грошових потоків. Він може проводитися за наступними напрямками:

– загальний аналіз грошових коштів - проводиться на основі Балансу, визначається частка в оборотних активах, динаміка в періодах;

– за видами діяльності - проводиться на основі Звіту про грошові кошти. Проводиться аналіз структури, динаміки та складу у розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Також спостерігається тенденція надходжень та видатків. Виокремлюються вагомі статті, які мають значний вплив на результат діяльності підприємства.

– Аналіз фінансових коефіцієнтів – розрахунок показників для виявлення сильних та слабких сторін, аналізу платоспроможності та фінансового становища компанії.

5. *На п'ятому етапі* на основі отриманих результатів, визначаються тенденції, основні напрямки руху грошових коштів, сильні та слабкі сторони. Таким чином управлінці будуть мати детальне розуміння та зможуть підвищити

ефективність використання грошових коштів та оптимізувати видатки.

Отже аналіз допомагає у визначенні, чи заробляє компанія достатньо грошових коштів для покриття запланованих витрат та чи зможе зберегти платоспроможність в кризових ситуаціях. Порівняємо позитивні і негативні грошові потоки для визначення чистого грошового потоку (рис. 3.3).

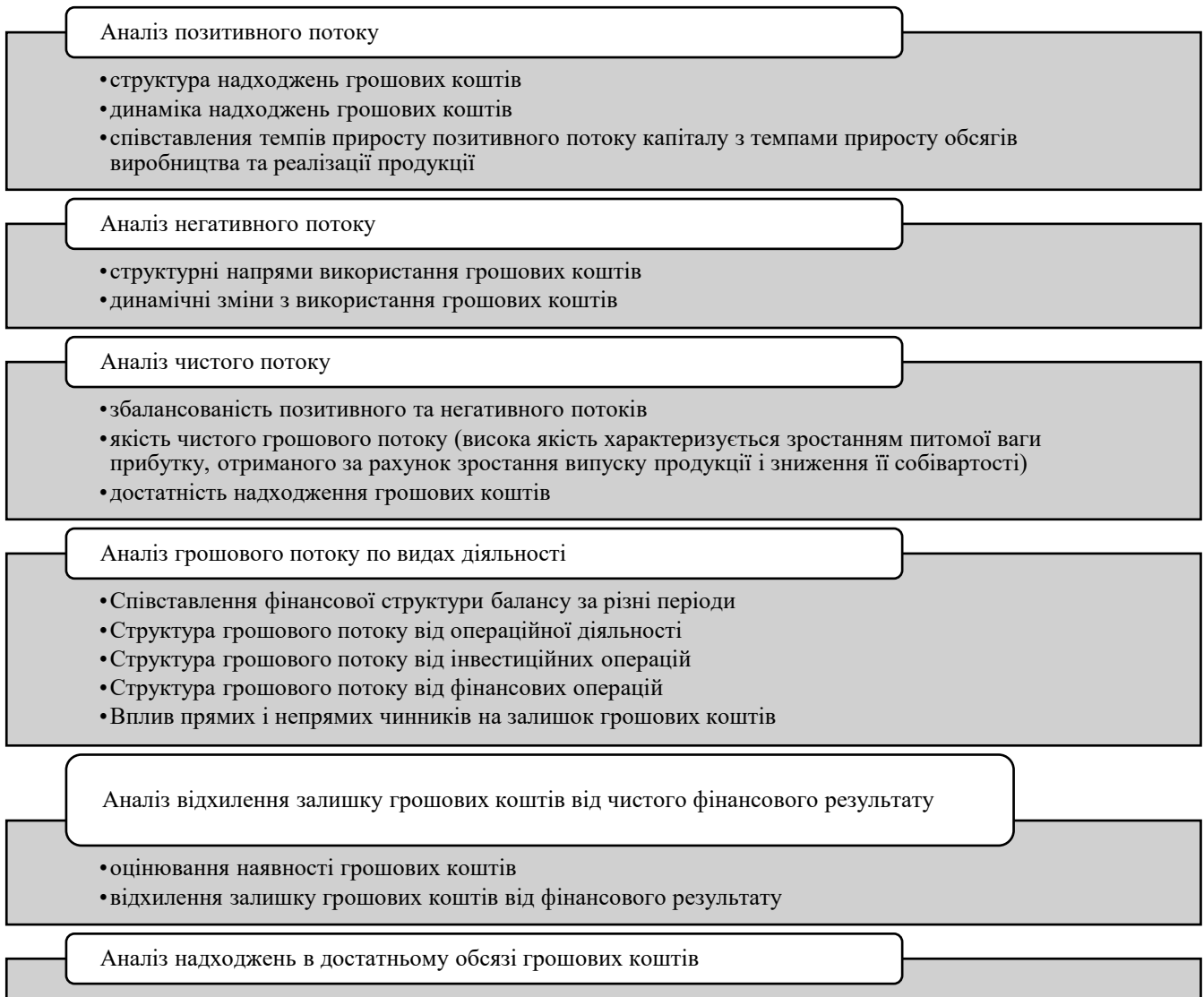

Рисунок 3.3 – Аналіз руху грошових потоків в розрізі видів

Джерело: побудовано на основі джерел [59,60,61]

Без коштів на банківському рахунку фінансова стабільність підприємства може знизитися, що вказує на нестачу коштів і потенційно може призвести до банкрутства. Це є результатом від'ємного чистого грошового потоку: гроші, що надходять, дорівнюють або менше суми, позиченої для повернення.

Водночас, усі ці питання є частиною корпоративної системи управління

готівкою, в тому числі і на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит», яка включає:

- організацію бухгалтерського обліку для забезпечення регулярного складання звітів про збори, використання коштів і залишки по касі та рахунках;
- контролювання кількості грошових коштів, необхідних для різних цілей (на поточні операційні потреби, для погашення поточних зобов'язань і для здійснення непередбачених витрат);
- запобігання накопиченню надмірних тимчасових незадіяних коштів і використовувати їх для отримання доходу до того, як вони знадобляться;
- розроблення касового бюджету – прогнози грошових потоків розробляються на основі планування майбутніх грошових надходжень і витрат на різні періоди часу.

Таким чином, при чіткій організації та дотриманні етапів аналізу грошових потоків, можливо чітко та структуровано розуміти всі руху грошових коштів на підприємстві, виявити недоліки які негативно впливають на діяльності господарюючого суб'єкта, оптимізувати витрати та акцентувати увагу на видах діяльності, які приносять суттєві надходження. На основі даних аналізу управлінці можуть обґрунтовано надавати прогнози на майбутню діяльність, коригувати та планувати діяльність відносно виявлених результатів, а також зменшити вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів. Це дозволить оминати незапланованих витрат, стабілізувати ситуації в кризових умовах та ефективно функціонувати.

3.2 Аналіз руху грошових коштів в результаті операційної, фінансової та інвестиційної діяльності

Звітність ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» про рух грошових коштів ґрунтується на необхідності надання користувачам фінансових звітів повної, правдивої та справедливої інформації про рух грошових коштів компанії протягом звітного періоду. Оприлюднено нормативні інструкції щодо підготовки звіту НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (рис. 3.4).

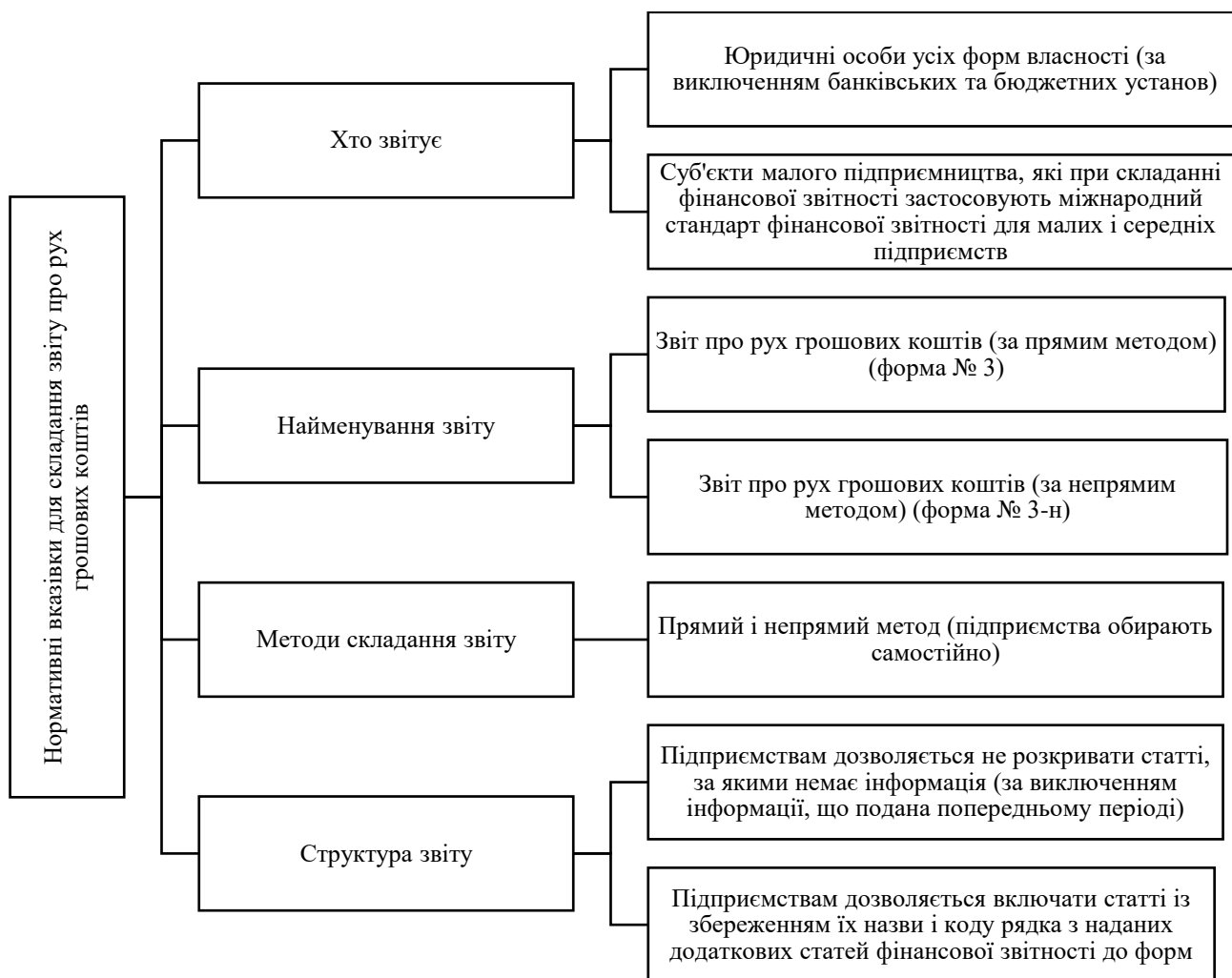

Рисунок 3.4 – Нормативні вказівки для складання Звіту про рух грошових коштів

Джерело: побудовано на основі джерела [40]

Вітчизняне законодавство передбачає два способи складання звіту про рух грошових коштів та відповідної звітності. Суб'єкт господарювання обирає свої варіанти виходячи з конкретних обставин своєї діяльності та зазначається в послідовності облікових політик у розділі звітності.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про фінансові зміни операційної діяльності, доходи та витрати фінансового та інвестиційного бізнесу протягом звітного періоду. Операції, що включають кілька видів діяльності, описані в статтях для цих типів діяльності [1, с. 4].

ТОВ АФ «Прайсвотерхаускерс Аудит» формує звіт про рух грошових коштів згідно прямого методу (рис. 3.5).

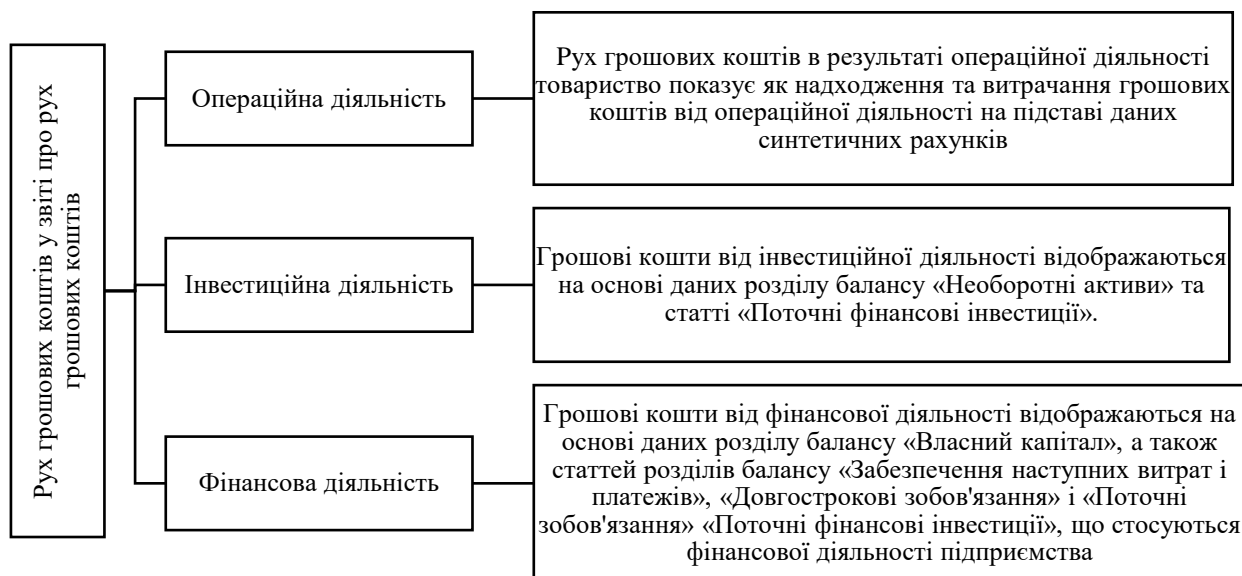

Рисунок 3.5 – Грошові кошти в розрізі видів діяльності підприємства (операційної, фінансової, інвестиційної) у Звіті про рух грошових коштів

Джерело: побудовано на основі джерела [38]

Варіабельність розкриття даних про фонди у звітах про рух грошових коштів робить кількість і структуру їхнього аналізу багатограними. Користувачі інформації мають доступ до діяльності, фінансів, інвестицій тощо досліджуваних компаній протягом звітного періоду. Це основа для оцінки сильних і слабких сторін компанії, поточних і потенційних проблем, недоліків корпоративного управління. Розрахунок грошових коштів у звіт про рух грошових коштів наведено на рис. 3.6.

Послідовність розрахунків грошових коштів у звіті про рух грошових коштів
Залишок грошових коштів на початок року (сальдо Дт субрахунків 301, 302, 311, 312, 313, 314, 313, 314, 351; або рядок 1165 ф. 1 гр. 3)
Чистий рух коштів за звітний період
+ чистий рух коштів від операційної діяльності
+ чистий рух коштів від інвестиційної діяльності
+ чистий рух коштів від фінансової діяльності
+/- Зміни валютних курсів на залишок коштів
Залишок грошових коштів на кінець року (рядок 1165 ф. 1 гр. 4)

Рисунок 3.6 – Розрахунок грошових коштів у звіті про рух грошових коштів

Джерело: побудовано на основі джерела [40]

НП(С)БО 1 дає наступне визначення суттєвої інформації: «Суттєва інформація – це інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності» [40].

Суттєвість інформації обліку регулюється П(С)БО або МСФЗ, управлінським персоналом підприємства. Важливість кожної статті визначається на основі розміру суми статті або значущості помилок, що є результатом пропуску чи неправильного відображення в деяких випадках. Виходячи з від'ємного потоку у напрямку витрат (оплата придбання товарів, проектів, послуг), проаналізуйте зміни позитивного грошового потоку, необоротних активів, виплат працівникам тощо для кожного джерела надходження грошових коштів (продажі продукції, необоротних активів тощо) [8, с. 90].

Аналітична оцінка руху грошових коштів від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» за прямим методом наведено в табл. 3.1 на основі інформації додатків Г та Ж.

За даними табл. 3.1 можна зробити висновок, що у 2021 р. порівняно з 2020 р. відбулося зростання надходження грошових коштів на 426683 тис. грн. або 42,63 %. Витрачання грошових коштів в 2021 році порівняно з 2020 роком також збільшилося (на 475937 тис. грн. або 50,14 %). У 2022 році порівняно з 2021 роком зросли надходження грошових коштів на 35925 тис. грн. або 2,52 %. Це стало наслідком збільшення виручки від реалізації продукції (56 071 тис. грн.). При цьому зменшилися також грошові надходження за рахунок кредитів (зменшення на 220,112 тис. грн.) та інших доходів (зменшення на 34 тис. грн.). Видатки фонду у 2022 році зросли порівняно з 2021 роком (на 485,74 млн гривень або 3,41%).

Таблиця 3.1 – Аналіз динамічних змін грошових коштів ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2021/2020		Відхилення 2022/2021	
				+/-	%	+/-	%
Залишок коштів на початок року	2552	46453	14355	+51655	у 21 рази	+27549	-50,82
Надходження від:	1000870	1427553	1463478	+426683	+42,63	+35925	+2,52
- реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	969694	1366240	1422311	+396546	+40,89	+56071	+4,10
- повернення податків і зборів	-	-	-	-	-	-	-
- цільового фінансування	-	-	-	-	-	-	-
- отримання позик	31022	61150	41038	+30128	+97,12	-220112	-32,89
- інші надходження	154	163	129	+9	+5,84	-34	-20,86
Витрачання грошових коштів на:	949215	1425152	1473726	+475937	+50,14	+48574	+3,41
- оплату товарів (робіт, послуг)	389354	445613	514233	+56259	+14,45	+68620	+15,40
- оплату праці	18856	23907	24877	+5051	+26,79	+970	+4,06
- оплату відрахувань на соціальні заходи	11834	11950	12456	+116	+0,98	+506	+4,23
- оплату зобов'язань з податків і зборів	180240	232300	234980	+52060	+28,88	+2680	+1,15
- придбання необоротних активів	1454	1945	1130	+491	+33,77	-815	-41,90
- погашення позик	20340	22052	24622	+1712	+8,42	+2570	+11,65
- інші витрачання	327137	717335	661428	+390198	+119,28	-55907	-7,79
Чистий рух коштів за звітний період	51655	-27549	-10248	-79204	-153,33	+17301	-62,80
Залишок коштів на кінець року	54207	26658	16410	-27549	-50,82	-10248	-38,44

Джерело: складено автором за даними [66]

Отже, такі зміни призвели до зменшення залишку готівки на кінець 2021 року на 27 549 тис. грн. Або зменшення на 50,82% – 10 248 000 гривень до кінця 2022 року. або 38,44 відсотка. Неможливо з упевненістю сказати, чи це позитивно: великі залишки коштів свідчать про неефективне управління ресурсами за наявності кредиторської заборгованості. Аналіз грошового потоку за прямим методом по видах діяльності ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» розглянуто в аналітичній табл. 3.2 на основі аналізу додатків Г та Ж.

Таблиця 3.2 – Аналіз динамічних змін грошових коштів по видах діяльності
ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2021/2020		Відхилення 2022/2021	
				+/-	%	+/-	%
Залишок коштів на початок року	2552	46453	14355	+51655	У 21 рази	+27549	-50,82
Операційна діяльність							
Надходження від:	969848	157 561	145 103	+396555	+40,89	+56037	+4,10
- реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	969694	157 561	1145 103	+396546	+40,89	+56071	+4,10
- повернення податків і зборів	-	-	-	-	-	-	-
- цільового фінансування	-	-	-	-	-	-	-
- інші надходження	154	163	129	+9	+5,84	-34	-20,86
Витрачання на оплату:	927359	1431035	1447922	+503676	+54,31	+16887	+1,18
- товарів (робіт, послуг)	389354	445613	514233	+56259	+14,45	+68620	+15,40
- праці	18856	23907	24877	+5051	+26,79	+970	+4,06
- відрахувань на соціальні заходи	11834	11950	12456	+116	+0,98	+506	+4,23
- зобов'язань з податків і зборів	180240	232300	234980	+52060	+28,88	+2680	+1,15
- інші витрачання	327075	717265	661376	+390190	+119,30	-55889	-7,79
Чистий рух коштів від операційної діяльності	42489	-64632	-25482	-107121	У 2,5 рази	+39150	-60,57
Інвестиційна діяльність							
Надходження від реалізації:	-	-	-	-	-	-	-
- фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-
- необоротних активів	-	-	-	-	-	-	-
- інші надходження	-	-	-	-	-	-	-
Витрачання придбання	1454	3864	3549	+491	+33,77	-815	-41,90
- фінансових інвестицій	-	-	-	-	-	-	-
- необоротних активів	1454	3864	3549	+491	+33,77	-815	-41,90
- інші платежі	-	-	-	-	-	-	-
Чистий рух коштів від	-1454	-3864	-3549	-491	+33,77	+815	-41,90
Фінансова діяльність							
Надходження від:	31022	77 316	77 316	+30128	+97,12	-220112	-32,89
- власного капіталу	-	-	-	-	-	-	-
- отримання позик	31022	77 316	77 316	+30128	+97,12	-220112	-32,89
- інші надходження	-	-	-	-	-	-	-
Витрачання на:	20402	86966	24674	+1720	+8,43	+2552	+11,54
- погашення позик	20340	86966	86966	+1712	+8,42	+2570	+11,65
- інші платежі	-	-	-	-	-	-	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-10620	-9365	-9365	-28408	У 2,7 рази	-22664	-58,07
Чистий рух грошових коштів за звітний період	-51655	-31404	8372	-79204	-153,33	+17301	-62,80
Залишок коштів на кінець року	54207	14 355	27458	-27549	-50,82	-10248	-38,44

Джерело: складено автором за даними [66]

Порівняно з 2020 роком компанія згенерувала лише позитивний грошовий потік від фінансових операцій у 2021 році (390,28 тис. грн). Результатом операційної та інвестиційної діяльності став негативний грошовий потік (646,32 тис грн та 19,45 тис грн відповідно). У 2022 році компанія згенерувала позитивний грошовий потік лише від фінансових операцій, щоправда, зі зменшенням порівняно з 2021 роком на 22 664 грн. Інші види діяльності призвели до від'ємних грошових потоків, але при цьому відбулося зменшення порівняно з 2021 роком на 39 150 грн. Витрати від основної діяльності 815 000 грн від інвестиційних операцій, тобто зменшення капітальних витрат.

Для більш детального розуміння грошових потоків підприємства, а також для встановлення його впливу на функціональність та майбутній розвиток ми вважаємо доцільним зробити коефіцієнтний аналіз, який дозволить визначити тенденції та шляхи оптимізації грошових потоків, а також визначити наскільки якісно управляють коштами підприємці та чи є потреба в додаткових заходах. Коефіцієнтний аналіз також ефективно використовувати для виявлення слабких та сильних сторін. Для аналізу виокремимо три групи показників, які характеризують грошові потоки підприємства, а саме:

- Показники фінансової стійкості – відображають стан платоспроможності підприємства, та його готовність функціонувати в звичайних умовах і умовах кризи.

- Показники ліквідності – вказують на спроможність господарюючого суб'єкта погашати свої зобов'язання.

- Показники руху грошових коштів – показують наскільки ефективно використовуються грошові кошти та їх достатність для продовження операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Для аналізу показників фінансової стійкості, скористуємося формулами наведеними в табл. 3.3 на основі додатку А.

Таблиця 3.3 – Формули для розрахунку показників фінансової стійкості

Показник	Формула розрахунку	Значення
Коефіцієнт фінансової стійкості	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Позиковий капітал}}$	Відображає готовність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$	Показує питому вагу власних активів та залучених коштів у довгостроковій перспективі, які можна використовувати без втрати для кредиторів
Коефіцієнт фінансового ризику	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$	Вказує на залежність підприємства від довгострокових зобов'язань

Джерело: побудовано на основі джерела [67]

Проаналізуємо фінансову стійкість підприємства за 2020-2022 на основі додатків Б, В, Д, Е та відобразимо в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок показників фінансової стійкості для ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс»

Показник	2020	2021	2022	Відхилення 2021 р. від 2020 р. сума, тис. грн		Відхилення 2022 р. від 2021 р. сума, тис. грн	
				Абсолютне	Відносне	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт фінансової стійкості	-0.09	0.05	0.06	0.15	>100%	0.00	7%
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0.10	0.05	0.05	0.14	>100%	0.00	8%
Коефіцієнт фінансового ризику	-0.64	0.00	0.00	0.64	-100%	-	0%

Джерело: складено автором за даними [66]

Відповідно до результатів розрахунку, спостерігаємо позитивну тенденцію. В більш детальному розрізі:

– *коефіцієнт фінансової стійкості*, який має бути більше значення 0,8, вказує на недостатню спроможність фінансового функціонування в майбутньому та стає вразливим до зовнішніх чинників. При таких показниках підприємство вкрай вразливе до несприятливих економічних умов.

– *коефіцієнт фінансової стабільності* має негативне значення відповідно до нормативного в діапазон 0,7-0,9. Таким чином це вказує на нестабільний стан підприємства.

– *коефіцієнт фінансового ризику*, який має бути <0,8, показує значення, яке дорівнює 0, що вказує на позитивну динаміку. Це вказує на незалежність компанії від позикових коштів, тим самим не маючи впливу від кредиторів та зовнішніх

інвесторів. Відповідно значення змінилося в порівнянні з 2020 роком, через виплату кредитів перед банками. Розрахуємо коефіцієнти ліквідності за формулами, наведеними у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Формули для розрахунку показників ліквідності

Показник	Формула розрахунку	Значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Відображення частки зобов'язань, які можуть погаситися негайно
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти} + \text{поточні фінансові вкладення} + \text{дебіторська заборгованість}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Вимір здатності покриття короткострокових зобов'язань високоліквідними активами
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Відображує забезпеченість оборотними коштами, чи зможе підприємство покрити короткострокові зобов'язання за рахунок поточних активів

Джерело: складено автором за даними [67]

Тепер проаналізуємо та зробимо певні висновки на основі даних звітності ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс» в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок показників ліквідності для ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс»

Показник	2020	2021	2022	Відхилення 2021 р. від 2020 р. сума, тис. грн		Відхилення 2022 р. від 2021 р. сума, тис. грн	
				Абсолютне	Відносне	Абсолютне	Відносне
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.27	0.16	0.21	- 0.11	-40%	0.05	31%
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0.55	0.79	0.79	0.24	43%	0.00	1%
Коефіцієнт поточної ліквідності	0.85	1.00	1.03	0.15	17%	0.03	3%

Джерело: складено автором за даними [66]

Відповідно до результатів розрахунку в табл. 3.6 ми можемо побачити, що:

– *Коефіцієнт абсолютної ліквідності* коливається в діапазоні 0,27-0,21 при рекомендованих показниках 0,2-0,35. Зважаючи на те, що у 2021 році показник був низький, у 2022 році тенденція стає позитивною і вказує на те, що компанія зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане найближчим часом.

– *Коефіцієнт швидкої ліквідності* на протязі двох років (2021-2022) є стабільним з показником 0,79 при рекомендованому значенні 0,7-1,5. Таке значення вказує на те, що в компанії є запас ліквідних оборотних коштів, для

виконання своїх зобов'язань в найбільш критичний момент. Таким чином, з цієї точки зору, фінансовий стан підприємства наразі має позитивний вигляд і відповідно має позитивну тенденцію на протязі 3 років в умовах кризи.

– *Коефіцієнт поточної ліквідності* знаходиться в діапазоні 0,85-1,03 при нормативному значенні 1,0-2,5. При тому, що показник на протязі періоду 2020-2021 був нижче рекомендованого значення, у 2022 році данні свідчать про позитивний стан платоспроможності, адже оборотних активів достатньо для того, щоб розрахуватися за поточними зобов'язаннями. Але залишається ризик того, що ТОВ АФ «Прайсвотерзаускуперс» не зможе реагувати на фінансові ризики та платити своєчасно за зобов'язаннями. Щоб уникнути цього, ми рекомендуємо зосередитися над збільшенням високоліквідних активів і зниженням поточним, таким чином це покращить довіру кредиторів, інвесторів та партнерів до компанії. Для аналізу грошових потоків застосуємо показники: грошової рентабельності продажу, грошового наповнення операційної мережі, період погашення боргу, коефіцієнт Бівера, коефіцієнт ліквідності грошового потоку (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Показники аналізу грошових потоків, їх характеристика

Показник	Формула розрахунку	Значення
Грошова рентабельність продажу	$\frac{\text{Чистий ГП від операційної діяльності}}{\text{Чистий дохід від реалізації}}$	Відображення чистого операційного грошового потоку на одиницю чистого доходу від реалізації продукції
Грошове наповнення операційної маржі	$\frac{\text{Чистий ГП від операційної діяльності}}{\text{Операційний прибуток}}$	Показує яка частка грошей залишається після вирахування вартості реалізованої продукції та інших витрат із виручки
Коефіцієнт Бівера	$\frac{\text{Чистий прибуток} + \text{Амортизація}}{\text{Позиковий капітал}}$	Застосовується для виявлення незадовільної структури балансу
Період погашення боргу	$\frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Чистий операційний грошовий дохід}}$	Використовується для оцінювання ефективності управління кредиторською заборгованістю
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	$\frac{\text{Позитивний грошовий потік} + \Delta \text{ грошових коштів}}{\text{Негативний грошовий потік}}$	Показує наскільки позитивний грошовий потік покриває відтік

Джерело: складено автором за даними [69]

Отже згідно розрахункових формул, ми можемо проаналізувати грошові потоки на основі даних звітності підприємства (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Розрахунок показників руху грошових коштів для ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс»

Показник	2020	2021	2022	Відхилення 2021 р. від 2020 р. сума, тис. грн		Відхилення 2022 р. від 2021 р. сума, тис. грн	
				Абсолютне	Відносне	Абсолютне	Відносне
Грошова рентабельність продажу	0.20	- 0.05	0.03	- 0.25	>100%	0.09	>100%
Грошове наповнення операційної маржі	1.24	- 0.73	3.03	- 1.97	>100%	3.76	>100%
Коефіцієнт Бівера	4.59	-	-	- 4.59	-100%	-	0%
Період погашення боргу	0.14	-	-	- 0.14	-100%	-	0%
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	1.14	1.18	0.89	0.03	3%	- 0.28	-24%

Джерело: складено автором за даними [66]

Відповідно до розрахунків можемо прийти до певних висновків в розрізі кожного коефіцієнта:

– *Коефіцієнт грошової рентабельності продажу* в порівнянні до 2020 року спостерігається значне погіршення показника, але в порівнянні до 2021 року тенденція покращилась. В основному показник покращився за рахунок зменшення видатків на оплату праці.

– *Коефіцієнт грошового наповнення операційної маржі*. Незважаючи на зниження обсягів доходів від реалізації ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс», операційна маржа в порівнянні до 2021 року підвищилася, що вказує на підвищення ефективності управління операційними витратами. Фактором для підвищення насамперед стало скорочення адміністративних витрат.

– *Коефіцієнт Бівера та Період погашення боргу* в 2021 році та 2022 році мають значення 0, оскільки підприємство погасило всі свої позики перед кредиторами. Період погашення боргу вказує на те, що компанія функціонує за власні кошти та є незалежною. Але Коефіцієнт Бівера при нормативному значенні $>0,2$ вказує на те що у майбутньому підприємство може втратити платоспроможність.

– *Коефіцієнт ліквідності грошового потоку*. Спостерігається негативна тенденція. В порівнянні до минулорічних показників, в 2022 році показник вперше дорівнює значенню >1 і це вказує що підприємству слід подумати над залученням додаткових інвестиційних коштів.

Отже коефіцієнтний аналіз показав, що підприємство, незважаючи на кризові ситуації, показала в 2022 році в порівнянні до 2021 року відносно позитивну динаміку в трьох групах показників. Але при позитивній динаміці, деякі показники не відповідають нормативним значенням. Зважаючи на це, якщо підприємство не оптимізує свої грошові потоки можуть виникнути проблеми з погашенням заборгованостей, платоспроможністю і це призведе до банкрутства. Також спостерігається, що навіть при динаміці зменшення доходів від реалізації, покращенню становищу посприяло погашення позик компанією, а також значне зменшення видатків на оплату праці. Відповідно, дослідження показало, що підприємство функціонує за рахунок власних коштів і не залежить від кредиторів, інвесторів. Це створює гарну репутацію для компанії.

3.3 Шляхи удосконалення системи управління грошових потоків на підприємстві

В якості основи для створення ефективної системи управління грошовими потоками у вашому бізнесі ми рекомендуємо розглянути підхід до управління бізнес-розрахунками. Цей метод описує різні етапи функціонального змісту діяльності, пов'язаної з управлінням розрахунковим бізнесом підприємства. Його впровадження дозволить створити ефективну систему управління валютними розрахунками шляхом виконання серії безперервних аналітичних операцій [10, с. 14]. Процес реалізації цієї методології складається з таких етапів:

1. Планування і розроблення системи управління грошовими розрахунками підприємства;
2. Складання платіжного календаря підприємства;
3. Аналіз та оцінка динаміки грошових потоків у попередніх звітних періодах;
4. Оптимізації грошових розрахунків на основі отриманих результатів;
5. Планування грошових розрахунків підприємства в розрізі окремих їхніх видів;

6. Забезпечення створення системи ефективного контролю за грошовими потоками підприємства [10, с. 15].

Кожен перерахований етап містить послідовні операційні кроки. Розглянемо їх докладніше. Зокрема, планування та розробка системи управління грошовими коштами включає наступні етапи:

- визначити цілі та завдання системи управління грошовими потоками. Цей крок допоможе керівникам підприємств усвідомити зручність управління грошовими потоками. Цілі повинні бути зосереджені на визначенні обсягу питань, пов'язаних з управлінням грошовими потоками, і визначенні конкретних проектів покращення;

- визначити основні критерії управління грошовими потоками. Для досягнення поставлених цілей необхідно визначити основні стандарти управління грошовими потоками та підготувати перелік їх прикладів;

- класифікуйте грошові потоки підприємства на основі їх основних характеристик. На відміну від попереднього кроку, тут розробляється комплексна класифікаційна характеристика грошових потоків компанії, яка в залежності від типу завдання дозволяє оцінити та вибрати напрямки для управлінських дій. Класифікація грошових потоків дозволяє цілеспрямовано вести облік, аналіз і планування грошових потоків підприємства;

- виберіть відділ, відповідальний за надання інформації, аналіз, оптимізацію, планування та контроль грошових потоків. На цьому етапі необхідно обґрунтувати вибір тієї чи іншої служби, відповідальної за надання даних, а також виконання управлінських рішень, безпосередньо відповідальних за аналіз, оптимізацію, планування та контроль грошових потоків у цьому напрямку [14, с. 18].

Ці функції рекомендується покласти на бухгалтерію, економічну (планову) та фінансово-аналітичну службу підприємства (якщо на підприємстві вже є такі служби), розподіливши обов'язки відповідно до компетенції. Для максимальної ефективності управління грошовими потоками робота цих підрозділів повинна бути взаємопов'язана. Реалізація етапу динамічного аналізу та оцінки руху грошових коштів у попередньому звітному періоді:

– визначте основні джерела інформації, як внутрішні, так і зовнішні, необхідні для аналізу грошових потоків підприємства. Основним джерелом даних є фінансова звітність підприємства, складена бухгалтерією. Отримання інформації із зовнішніх джерел може здійснюватися економічним відділом або фінансово-аналітичним відділом підприємства в залежності від специфіки необхідних даних;

– вертикальний і горизонтальний аналіз грошових потоків компанії. Цей крок є важливою частиною всього етапу. Безпосереднім об'єктом аналізу є дані фінансової звітності підприємства. Горизонтальний аналіз проводиться на основі показників аналізу після кожної статті аналізу (на основі «Балансу» таблиці 1 бухгалтерського звіту) у вигляді абсолютних змін для виявлення закономірностей та причин змін;

– визначте фактори, що впливають на грошові потоки компанії. Ця дія включає розробку системи факторів, що впливають на грошовий потік. У процесі його реалізації він визначається специфікою діяльності підприємства та руху грошових коштів. Розроблена система факторів допоможе визначити цілі управлінських дій;

– розрахунок фінансових показників. На цьому етапі розраховуються чистий грошовий потік, показники ліквідності та оборотності ефективності грошового потоку, результати розрахунку кожного показника порівнюються з верхньою та нижньою межами. Виявляється причина відхилення. Розрахунок показників допоможе оцінити фінансовий стан і рівень платоспроможності підприємства [14, с.19].

На підставі наведених розрахунків можна визначити необхідні заходи щодо вдосконалення управління грошовими потоками для ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит»:

1. Компанія повинна скоротити кредиторську та дебіторську заборгованість. Збільшення дебіторської заборгованості негативно впливає на фінансовий стан підприємства, в результаті чого зростає дебіторська заборгованість. Тому компанії повинні бути зацікавлені в скороченні терміну погашення платежу. ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» повинне скоротити терміни погашення

дебіторської заборгованості, використовуючи часткову передоплату або інші методи впливу на дебіторів.

2. Визначити потреби у фінансуванні, необхідні на певний період часу в майбутньому, створіть систему джерел фінансування для очікуваної суми та переконайтеся, що витрати на залучення мінімізовані на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит».

3. Суть використання «системи прискорення та уповільнення обороту кредитів» для досягнення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді полягає у формулюванні підприємствами організаційних заходів щодо прискорення абсорбції капіталу та уповільнення обороту капіталу.

4. Довгострокового зменшення негативного грошового потоку можна досягти за допомогою наступних заходів:

- а) скорочення об'єму і складу реальних інвестиційних програм;
- б) відмови від фінансового інвестування;
- в) зниження суми постійних витрат підприємства.

6. Здійснити стимулювання припливу грошових коштів можна за рахунок зовнішніх джерел фінансування:

- а) торгові кредити; б) кредити банків; в) цінні папери і векселі.

Отже, ефективність управління грошовими потоками на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» визначається синхронізацією надходжень та виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел. Управління грошовими потоками є важливою ланкою фінансового менеджменту, що охоплює всю систему управління підприємством на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит». Ураховуючи вищезазначене, з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» необхідно: запровадити на практиці розрахунок системи індикаторів грошових потоків як індикатора фінансової стійкості та платоспроможності; вивчити відомчі закономірності руху грошових коштів та

впровадити їх у корпоративну практику бухгалтерського обліку та аналізу; визначити потоки бухгалтерського обліку, в тому числі господарського, інформація для формування своєчасного та повного інформаційного забезпечення аналізу грошових потоків підприємства, вдосконалення методів аналізу грошових потоків.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши грошові кошти в системі бухгалтерського обліку, аналіз їх руху в результаті господарської діяльності підприємства, можна зробити наступні висновки:

1. На основі аналізу економічної літератури встановлено, що в науковому обігу для відображення сутності поняття «грошові кошти» використовується широкий спектр термінів: «валюта», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до незрозуміння цих. Природа поняття розуміється нечітко і призводить до проблем в обліку таких об'єктів. Грошові кошти – це реальні гроші, за допомогою яких компанії розраховуються з постачальниками та іншими кредиторами за придбані товари та /або послуги. Більшість вчених називають «готівкою». Поняття описується як оборотні активи підприємства. Однак це визначення не повністю відображає їх суть, оскільки гроші також використовуються в розрахунках.

2. Грошовий потік підприємства – це рух коштів на поточному, валютному, інших рахунках, касовому рахунку підприємства під час його господарської діяльності, рухи яких у сукупності складають грошовий обіг підприємства. З точки зору бухгалтерського обліку, це обґрунтований і послідовний процес готівкових і безготівкових надходжень і видач, який необхідно документально підтвердити (прибуткові та видаткові касові ордери, платіжні доручення, інші платіжні документи, рух готівки тощо). Правильний процес звітності) та документації. Грошові кошти насправді є об'єктом, а точніше, інструментом управління грошовими потоками. Тільки тісна взаємодія готівки та грошового потоку може гарантувати ефективну роботу грошово-кредитної системи та налагодженого бухгалтерського обліку.

3. Грошові кошти є повністю ліквідним активом, тому необхідний постійний контроль та облік касових операцій. До касових операцій належать операції, пов'язані з прийманням і використанням готівки безпосередньо з каси

підприємства. Основним нормативним актом, що регулює правила проведення готівкових розрахунків, є Положення про касові операції в національній валюті України. Для обліку готівки в плані рахунків передбачено активний рахунок 30 «Готівка». Надходження й вибуття готівки оформлюється прибутковими (ф. № КО-1) і видатковими (ф. № КО-2) касовими ордерами. Рекомендовано внести зміни до прибутково-видаткових касових ордерів та доповнити їх окремими відомостями про операційну, інвестиційну та фінансову діяльність, тобто в касовому документі необхідно одночасно прописати вид господарської діяльності, щоб правильно агрегувати дані в касовому документі касової книги, реєстр бухгалтерського обліку.

4. Сьогодні українська економіка потребує швидких структурних і технологічних перетворень з удосконаленням механізму безготівкових розрахунків, платіжно-розрахункова система хаотична, платіжна криза серйозна. Від безготівкового розрахунку, своєчасного і повного надходження коштів платника залежать умови обігу валюти, умови ціноутворення, умови кредитних відносин, фінансові умови підприємств, соціальні умови населення. Підприємства відкривають банківські рахунки для зберігання коштів і надання різноманітних банківських послуг. У бухгалтерії підприємства кредитується рахунок 31 «Рахунки у банках». Він призначений для обліку наявності та руху коштів на банківському рахунку, які можуть бути використані для поточних операцій. Для ефективного використання незадіяних коштів підприємства можуть вносити незадіяні кошти на депозитні рахунки. Облік операцій по короткострокових депозитах відображаються на рахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» та на рахунку 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» відповідно.

5. При складанні фінансової звітності та представленні в ній касової інформації слід усвідомлювати важливість повного представлення даних, оскільки звітні показники є джерелом інформації для корпоративних прогнозів і прийняття управлінських рішень. На основі отриманих даних було визначено статті фінансової звітності, що відображають монетарну інформацію, та досліджено взаємозв'язки між показниками цих статей. Через схожі зв'язки будь-які

вдосконалення форми звітності мають бути комплексними.

6. Організація і методика обліку грошових коштів на рахунках в банках ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» є достатньо налагодженою. Основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» є: правильна організація, своєчасно та законно проводить безготівкові та готівкові розрахункові операції; своєчасно та правильно веде облік операцій і розрахунків з готівкою; забезпечує збереження місця зберігання коштів та контролювати їх використання; своєчасно проводить підрахунок коштів та відображати їх результати в бухгалтерському обліку; документально та в реєстрах бухгалтерського обліку для оперативного та повного відображення руху коштів у касах підприємств та на рахунках у банках; суворо дотримується встановлених правил ведення касових операцій та розрахунків між суб'єктами господарювання; шукає найбільш раціональні можливості інвестування вільних коштів як доходу – джерело формування фінансових інвестицій.

7. При чіткій організації та дотриманні етапів аналізу грошових потоків, можливо чітко та структуровано розуміти всі руху грошових коштів на підприємстві, виявити недоліки які негативно впливають на діяльності господарюючого суб'єкта, оптимізувати витрати та акцентувати увагу на видах діяльності, які приносять суттєві надходження. На основі даних аналізу управлінці можуть обґрунтовано надавати прогнози на майбутню діяльність, коригувати та планувати діяльність відносно виявлених результатів, а також зменшити вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів. Це дозволить оминати незапланованих витрат, стабілізувати ситуації в кризових умовах та ефективно функціонувати.

8. Проаналізувавши дані, порівняно з 2020 роком компанія згенерувала лише позитивний грошовий потік від фінансових операцій у 2021 році (390,28 тис. грн). Результатом операційної та інвестиційної діяльності став негативний грошовий потік (646,32 тис грн та 19,45 тис грн відповідно). У 2022 році компанія згенерувала позитивний грошовий потік лише від фінансових операцій, щоправда, зі зменшенням порівняно з 2021 роком на 22 664 грн. Інші види діяльності призвели

до від'ємних грошових потоків, але при цьому відбулося зменшення порівняно з 2021 роком на 39 150 грн. Витрати від основної діяльності 815 000 грн від інвестиційних операцій, тобто зменшення капітальних витрат.

9. Коефіцієнтний аналіз показав що підприємство, незважаючи на кризові ситуації, показала в 2022 році в порівнянні до 2021 року відносно позитивну динаміку в трьох групах показників. Але при позитивній динаміці, деякі показники не відповідають нормативним значенням. Зважаючи на це, можна сказати, якщо підприємство не оптимізує свої грошові потоки можуть виникнути проблеми з погашенням заборгованостей, платоспроможністю і це призведе до банкрутства. Також спостерігається, що навіть при динаміці зменшення доходів від реалізації, покращенню становищу посприяло погашення позик компанією, а також значне зменшення видатків на оплату праці. Відповідно, дослідження показало, що підприємство функціонує за рахунок власних коштів і не залежить від кредиторів, інвесторів. Це створює гарну репутацію для компанії.

10. Отже, ефективність управління грошовими потоками на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускперс Аудит» визначається синхронізацією надходжень та виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства та раціональним використанням фінансових ресурсів, які формуються із зовнішніх і внутрішніх джерел. Управління грошовими потоками є важливою ланкою фінансового менеджменту, що охоплює всю систему управління підприємством на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускперс Аудит». Ураховуючи вищезазначене, з метою підвищення ефективності управління грошовими потоками на ТОВ АФ «Прайсвотерхаускперс Аудит» необхідно: запровадити на практиці розрахунок системи індикаторів грошових потоків як індикатора фінансової стійкості та платоспроможності; вивчити відомчі закономірності руху грошових коштів та впровадити їх у корпоративну практику бухгалтерського обліку та аналізу; визначити потоки бухгалтерського обліку, в тому числі господарського, інформація для формування своєчасного та повного інформаційного забезпечення аналізу грошових потоків підприємства, вдосконалення методів аналізу грошових потоків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й., Атамас О.П. Методичні проблеми складання Звіту про рух грошових коштів та шляхи їх вирішення. *Європейський вектор економічного розвитку: Збірник наукових праць*. 2013. № 1 (14). С. 3–11.
2. Бланк І.А. Управління грошовими потоками. 2-ге вид., перероб. та дод. Київ: Ніка-Центр, 2007. 752 с.
3. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент: Навчальний курс. 2-ге вид., перераб. та дод. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2004. 656 с.
4. Бондар М.І. Фінансовий облік: підручник. Київ. КНЕУ, 2012. 553 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для студентів вузів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»: вид. 2-е, доп. і перероб. Житомир: ЖІТІ, 2000. 640 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навчальний посібник. Житомир: Рута, 2003. 680 с.
7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир: Рута, 2001. 224 с
8. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.
9. Варавка В.В. Облік, контроль і аналіз руху грошових коштів підприємства: методика і організація. Автореф. дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: ДАСОА, 2009. 25 с.
10. Височан О. С. Облік і контроль грошових коштів та їх еквівалентів: теорія, методика, організація. Автореф. дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: ДАСОА, 2009. 25 с.
11. Гальчинський А. Теорія грошей: Навчальний посібник. Київ: Основи, 1998. 415 с.

12. Гарасим, П. М. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення): монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2001. 270 с.
13. Гнатенко Є.П. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка суспільства*. 2016. Вип. 5 С. 421–424.
14. Горецька Л.Л. Питання відображення в обліку грошових коштів та дебіторської заборгованості в практиці зарубіжних країн. *Вісник ЖІТІ*. 2001. № 17. С. 15- 21.
15. Дерій М. Дефініції “Грошові кошти” і “Грошові потоки”: відмінності та взаємозв’язок. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 60-64
16. Гранова Р.О. Грошові кошти. Розрахунки: Бухгалтерський облік. Київ: ЦУЛ, 2010. 207 с.
17. Степаненко О. І. Грошові кошти в системі бухгалтерського обліку підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2021. № 1 (31). С. 91-98.
18. Долгальова М.О. Управління грошовими потоками банківського сектора України в системі міжнародних платежів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук спец.: 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит”. Суми, 2008. 21 с.
19. Драч В.І. Управління грошовими потоками в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук спец.: 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит”. Київ, 2003. 19 с.
20. Дубенко Н.В. Бухгалтерський облік і контроль грошових коштів та розрахунків на державних підприємствах Міністерства аграрної політики України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». Київ, 2006. 19 с.
21. Єрешко Ю.О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії. *Формування ринкових відносин в Україні*. Київ. 2011. № 4(119). С. 39-43.
22. Завадський Й.С. Словник економічних термінів: менеджмент, маркетинг, підприємництво. Житомир: ЖІТІ, 1999. 444 с.
23. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 1, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336->

[13#Text](#) (дата звернення 15.10.2023).

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541. Дата оновлення: 24.12.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text> (дата звернення 16.10.2023).

25. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text> (дата звернення 18.10.2023).

26. Загородній А.Г. Фінансовий словник. 3-тє вид., випр. та доп. Київ: Т-во "Знання", КОО, 2000. 587 с.

27. Зіммель Р. Філософія грошей. Київ: Вид-во "Либідь", 1996. 18 с.

28. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 496 с.

29. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2011. 352 с.

30. Коласс Б. Управління фінансовою діяльністю підприємства. Проблеми, концепції та методи: навч. посіб. 1997. 135 с.

31. Костирко Р. О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація: моногр. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 728 с.

32. Краменко В.І., Холод Б.І. та ін. Управління ресурсами підприємства: Навчальний посібник: Центр навчальної літератури, 2004. 288 с.

33. Краменко Г. О., Чорна О. Е. Фінансовий менеджмент: Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 520 с.

34. Крічевець К. Теоретичні основи контролінгу грошових потоків підприємства. *Наука молода*. Тернопіль. 2007. № 8. С. 172-175.

35. Литнєв О.М. Основи фінансового менеджменту: Навч. допомога. Ч.1. 2000. 118 с.

36. Максutow С. Облік та аналіз грошових потоків підприємства. *Вісник бухгалтера та аудитора України*. 2002. № 18. С. 4–7.

37. Маркіна І.А. Менеджмент підприємства. *Вища школа*, 2000. 76 с.

38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО) 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (дата звернення: 15.10.2023).

39. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія. Київ: Видавничий центр «Академія», 2002. 952 с.

40. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення: 23.07.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 21.10.2023).

41. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси. Київ: Основи, 1993. 383 с.

42. Овсійчук М.Ф. Управління активами та методика фінансування. *Контракти*. 2008. № 4. С. 34–38.

43. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика. Навч. Посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ. Алерта, 2012. С. 294-303.

44. Олійник С.Г. Бухгалтерський облік на підприємствах України із застосуванням міжнародних стандартів: Метод. допомога. Вінниця: Основа, 2006. 677с.

45. Осовська, Г.В. Економічний словник. Київ: Кондор, 2007. 358 с.

46. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. 3-тє вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2001. 460 с.

47. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. постановою Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. Дата оновлення: 12.11.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#n19> (дата звернення 16.10.2023).

48. Постанова Правління НБУ «Про безготівкові розрахунки в господарському обороті України» від 02.08.1996р. №204. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0204500-96#Text> (дата звернення 19.10.2023).

49. Про банки і банківську діяльність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 07.12.2000р. 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

[2121-14#Text](#) (дата звернення 19.10.2023).

50. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. 291. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text> (дата звернення 21.10.2023).

51. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг від 29.07.2022 р. № 163. № 163. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення 21.10.2023).

52. Радіонова Н.Й., Білоус К.С. Організаційні та методичні підходи до проведення аудиту грошових коштів. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2019. №15. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2019/15/5301> (дата звернення 24.10.2023).

53. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 688 с.

54. Семко Т.В. Руденко М.В. Гроші та кредит у схемах і таблицях. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 158 с.

55. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 412с.

56. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Знання, 2012. 647 с.

57. Ситник Н.Н. Банківська система: навч. посіб. Львів: ЛНУ, 2020. 580 с.

58. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.

59. Базильнська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2009. 328 с.

60. Загородній А.Г., Мних Є.В., Рудницький В. С. Облік, аналіз, аудит: навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 618 с.

61. Кізима А.Я., Кушнір І.П. Аналіз руху коштів на підприємства. *Фінанси України*. 2004. № 7. С. 23-26.

62. Ясишена В.В. Облік, аналіз і аудит як підсистеми формування інформації щодо грошових потоків підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2008. № 5 (20).

С. 148-153.

63. Ясишена В.В., Сисоєва І.М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2 (28). С. 131-139.

64. Хлевицька Т.Б. Грошові потоки в логістиці торговельних підприємств: сутність та механізми оптимізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук спец.: 08.07.05 “Економіка торгівлі і послуг”. Донецьк, 2005. 19 с.

65. Яструбецька Л.С. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками промислових підприємств України: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03. Львівський національний університет імені Івана Франка. URL:<http://www.disslib.org/orhanizatsiyno-ekonomichnyi-mekhanizm-upravlinnja-hroshovymy-potokamy-promyslovykh.html> (дата звернення: 14.10.2023).

66. ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит». Фінансова звітність відповідно до стандартів. 2020 р., 2021 р., 2022 р. URL:https://clarity-project.info/edr/21603903/finances?current_year=2022 (дата звернення 12.09.2023).

67. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шермет. Фінансовий аналіз: Підручник. Київ: Видавничий дім "Артек", 2014. 320 с.

68. Степаненко О.І., Туровська А.С. Аналіз руху грошових потоків підприємства, їх вплив на господарську діяльність. Електронний науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку". Одеса, 2023. Вип. 74. С. 148-155. (0,90 д.а., із них авторських 0,45 д.а.). Фахове видання: категорія Б. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure74-27>

69. Бурдюк О.В., Губський Ю.Г., Особливості організації аналізу грошових потоків бюджетної установи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. № 30. С. 24-27.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1 - Алгоритм розрахунку основних фінансових показників

Показник	Формула для розрахунку	Алгоритм розрахунку	Нормативні значення, тенденції змін
1	2	3	4
Показники фінансової стійкості			
1. Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал / Позиковий капітал	$\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 / (\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700)$	>0,8
2. Коефіцієнт фінансової стабільності	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Валюта балансу	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 + \text{p. } 1595) / \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1900$	>0,7-0,9
3. Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Валюта балансу	$\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 / \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1900$	> 0,5
4. Коефіцієнт фінансової залежності	Позиковий капітал / Валюта балансу	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700) / \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1900$	< 0,5
5. Коефіцієнт фінансового ризику	Позиковий капітал / Власний капітал	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700) / \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495$	< 0,8
6. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Довгострокові зобов'язання / Довгостроковий капітал	$\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 / (\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1495 + \text{p. } 1595)$	Зменшення
7. Загальна забезпеченість зобов'язань за рахунок виручки	(Позиковий капітал / Чистий дохід) / 12	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700) / (\Phi. \text{№}2 \text{ p. } 2000) / 12$	Зменшення
8. Забезпеченість поточних зобов'язань за рахунок виручки	(Поточні зобов'язання / Чистий дохід) / 12	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1695) / (\Phi. \text{№}2 \text{ p. } 2000) / 12$	Зменшення
Показники руху грошових коштів			
9. Грошове наповнення продажу	Надходження від продажу / Виручка від реалізації	$(\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 10 + \text{p. } 15 + \text{p. } 20) / \Phi. \text{№} 2 \text{ p. } 2000$	Збільшення
10. Грошова рентабельність продажу	Чистий операційний грошовий потік / Чистий дохід	$\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 / \Phi. \text{№} 2 \text{ p. } 2000$	Збільшення
11. Грошове наповнення операційної маржі	Чистий операційний грошовий потік / Операційний прибуток	$\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 / \Phi. \text{№} 2 \text{ p. } 2190$	Збільшення
12. Грошовий вміст чистого операційного прибутку	Чистий операційний грошовий потік / Чистий операційний прибуток	$\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 / (\Phi. \text{№} 2 \text{ p. } 2190 - \text{p. } 2300)$	Збільшення
13. Грошовий потік по відношенню до сукупного боргу	Чистий операційний грошовий потік / Позиковий капітал	$\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 / (\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700)$	Збільшення
14. Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток + Амортизація) / Позиковий капітал	$(\Phi. \text{№} 2 \text{ p. } 2465 + \text{p. } 2515) / (\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700)$	$\geq 0,2$ Збільшення
15. Період погашення боргу	Позиковий капітал / Чистий операційний грошовий	$(\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700) / \Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170$	Зменшення
16. Коефіцієнт грошового покриття боргу	(Чистий операційний грошовий потік – дивіденди) / Позиковий капітал	$(\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 - \text{p. } 350) / (\Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1595 + \text{p. } 1695 + \text{p. } 1700)$	Збільшення
17. Коефіцієнт грошового покриття поточної частини зобов'язань	Позиковий капітал / Чистий операційний грошовий	$(\Phi. \text{№} 3 \text{ p. } 170 - \text{p. } 350) / \Phi. \text{№}1 \text{ p. } 1695$	Збільшення

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
18.Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	(Позитивний грошовий потік + Δ грошових коштів) / Негативний грошовий потік	(Ф №3 Σ р.10-80, 180-230, 310-330+ Ф.№ 1 Δ р.1165) / Ф№3 Σ р.90-145, 240-270, 340-360	Збільшення
Показники ліквідності			
19.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	Ф. №1 р. 1165 / Ф. № 1 р. 1695	0,2 – 0,35
20.Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Грошові кошти + поточні фінансові вкладення+ дебіторська заборгованість) / Поточні зобов'язання	(Ф. №1 Σ р. 1125-1165) / Ф. № 1 р. 1695	0,7 – 1,5
21.Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Ф. №1 р. 1195 / Ф. № 1 р. 1695	1 – 2,5

Джерело: згруповано автором за інформацією [67]

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс» за 2021 рік

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	14	4
первісна вартість	1001	51	51
накопичена амортизація	1002	- 37	- 47
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	5,808	4,666
первісна вартість	1011	22,649	22,819
знос	1012	- 16,841	- 18,153
Інвестиційна нерухомість	1015	4,423	51
первісна вартість	1016	-	-
Знос	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	4,423	51
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	10,245	4,721
II. Оборотні активи	1100	-	-
Товарно-матеріальні запаси			
виробничі запаси	1101	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	8,224	4,273
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	391	1,276
з бюджетом	1135	5,540	4,605
у тому числі з податку на прибуток	1136	5,513	4,500
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	37,613	26,574
із внутрішніх розрахунків	1145	36,267	28,142
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	644	392
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	46,453	14,355
Витрати майбутніх періодів	1170	606	1,359
Інші оборотні активи	1190	10,266	7,106
Усього за розділом II	1195	146,004	88,082
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
БАЛАНС	1300	156,249	92,803

Продовження додатку Б

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал	1400	10	10
Зареєстрований (пайовий капітал)			
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Резервний капітал	1415	1,014	1,014
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	- 16,197	3,718
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	-15,173	4,742
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500	-	-
Відстрочені податкові активи			
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
у тому числі з виплат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	9,643	-
Короткострокові кредити банків			
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	21,393	1,836
розрахунки з бюджетом	1620	3,698	5,407
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630	136	-
Одержаними авансами	1635	62,614	43,443
розрахунками з учасниками	1640	-	-
із внутрішніх розрахунків	1645	63,880	25,201
Поточні забезпечення	1660	9,857	11,600
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	201	574
Усього за розділом III	1695	171,422	88,061
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
БАЛАНС	1900	156,249	92,803

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід ТОВ АФ
«Прайсвотерхаускуперс» за 2021 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	359,313	343,870
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	- 249,832	- 212,155
Валовий: прибуток	2090	109,481	131,715
збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	91,472	92,604
Адміністративні витрати	2130	- 169,445	- 156,351
Витрати на збут	2150	- 3,779	- 1,521
Інші операційні витрати	2180	- 2,774	- 11,801
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	24,955	54,646
збиток	2195	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	726	350
Інші доходи	2240	-	-
Фінансові витрати	2250	- 424	- 541
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	- 1	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	25,256	54,455
збиток	2295	-	-
Витрати з податку на прибуток	2300	- 5,341	- 10,138
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	19,915	44,317
збиток	2355	-	-

Продовження додатку В

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
(Дооцінка) уцінка необоротних активів	2400	-	-
(Дооцінка) оцінка фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	19,915	44,317

III. Елементи операційних витрат

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1,089	221,017
Витрати на оплату праці	2505	155,900	126,553
Відрахування на соціальні заходи	2510	21,894	19,890
Амортизація	2515	3,971	2,567
Інші операційні витрати	2520	242,976	11,801
Всього	2550	425,830	381,828

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» за 2021 рік

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:		157 561	214 456
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005	-	-
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	-	-
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	258 601	189 269
Надходження від повернення авансів	3020	-	270
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	3	30
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	117 704	84 883
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(229 016)	(194 002)
Праці	3105	(123 706)	(102 204)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(21 894)	(19 890)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(61 803)	(62 583)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(104)	(44)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(31 124)	(37 172)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(30 575)	(25 367)
Витрачання на оплату авансів	3135	(86 610)	0
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(774)	(229)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(28 241)	(42 210)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-18 175	67 790
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	-	-
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-

Продовження додатку Г

Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	-
необоротних активів	3260	(3 864)	-
Виплати за деривативами	3270	(-)	-
Витрачання на надання позик	3275	(-)	-
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	-
Інші платежі	3290	(-)	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-3 864	-
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	77 316	11 976
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	732	343
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	-
Погашення позик	3350	- 86 966	- 44 865
Сплату дивідендів	3355	(-)	-
Витрачання на сплату відсотків	3360	(447)	(715)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-9 365	-33 261
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	-31 404	34 529
Залишок коштів на початок року	3405	46 453	11 798
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	(694)	126
Залишок коштів на кінець року	3415	14 355	46 453

Додаток Д

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс» за 2022 рік

АКТИВ	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	4	1
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	51	51
накопичена амортизація	1002	- 47	- 50
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	4,666	3,994
первісна вартість	1011	22,819	24,244
знос	1012	- 18,153	- 20,250
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість	1016	-	-
знос	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	51	64
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	4,721	4,059
II. Оборотні активи	1100	-	-
Товарно-матеріальні запаси			
виробничі запаси	1101	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	4,273	21,706
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1,276	1,395
з бюджетом	1135	4,605	3,826
у тому числі з податку на прибуток	1136	4,500	2,989
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	26,574	33,624
із внутрішніх розрахунків	1145	28,142	34,263
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	392	266
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	14,355	27,458
Витрати майбутніх періодів	1170	1,359	1,823
Інші оборотні активи	1190	7,106	8,106
Усього за розділом II	1195	88,082	132,467
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
БАЛАНС	1300	92,803	136,526

Продовження додатку Д

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
1	2	4	5
I. Власний капітал	1400	10	10
Зареєстрований (пайовий капітал)			
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Резервний капітал	1415	1,014	1,014
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	3,718	6,463
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Усього за розділом I	1495	4,742	7,487
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500	-	-
Відстрочені податкові активи			
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
у тому числі з виплат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
Усього за розділом II	1595	-	-
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600	-	-
Короткострокові кредити банків			
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1,836	10,280
розрахунки з бюджетом	1620	5,407	7,859
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	-	-
розрахунками з оплати праці	1630		
Одержаними авансами	1635	43,443	67,282
із внутрішніх розрахунків	1645	25,201	30,410
Поточні забезпечення	1660	11,600	12,164
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	574	1,044
Усього за розділом III	1695	88,061	129,039
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
БАЛАНС	1900	92,803	136,526

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ АФ
«Прайсвотерхаускуперс» за 2022 рік

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	4	5
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	331,777	359,313
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт послуг)	2050	-239,196	-249,832
Валовий: прибуток	2090	92,581	109,481
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	30,029	91,472
Адміністративні витрати	2130	-105,683	-169,445
Витрати на збут	2150	-2,760	-3,779
Інші операційні витрати	2180	-10,380	-2,774
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3,787	24,955
збиток	2195	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	456	726
Інші доходи	2240	-	-
Фінансові витрати	2250	-	- 424
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	-	-1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	4,243	25,256
збиток	2295	-	-
Витрати з податку на прибуток	2300	- 1,498	- 5,341
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2,745	19,915
Збиток	2355	-	-

Продовження додатку Е

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	3	4
(Дооцінка) уцінка необоротних активів	2400	-	-
(Дооцінка) оцінка фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2,745	19,915

III. Елементи операційних витрат

Стаття	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
1	2	4	5
Матеріальні затрати	2500	441	1,089
Витрати на оплату праці	2505	130,222	155,900
Відрахування на соціальні заходи	2510	22,250	21,894
Амортизація	2515	3,565	3,971
Інші операційні витрати	2520	201,541	242,976
Всього	2550	358,019	425,830

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

ТОВ АФ «Прайсвотерхаускуперс Аудит» за 2022 рік

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:		145 103	157 561
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005	-	-
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	-	-
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	236 746	258 601
Надходження від повернення авансів	3020	11	-
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	4	3
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	-	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	55 325	117 704
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(170 836)	(229 016)
Праці	3105	(103 380)	(123 706)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(23 153)	(21 894)
Зобов'язань з податків і зборів	3115	(70 807)	(61 803)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(-)	(104)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(45 031)	(31 124)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(25 776)	(30 575)
Витрачання на оплату авансів	3135	(7 430)	(86 610)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(515)	(774)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(49 600)	(28 241)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	11 468	-18 175
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	453	-
дивідендів	3220	-	-

Продовження додатку Ж

Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(3 549)	(3 864)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-3 096	-3 864
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності	3300	-	-
Надходження від: Власного капіталу	3305	-	77 316
Отримання позик	3310	-	-
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	732
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	-	- 86 966
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(-)	(447)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-	-9 365
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400	8 372	-31 404
Залишок коштів на початок року	3405	14 355	46 453
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	4 731	(694)
Залишок коштів на кінець року	3415	27 458	14 355

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 74

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

АНАЛІЗ РУХУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА, ЇХ ВПЛИВ НА ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

ANALYSIS OF THE MOVEMENT OF CASH FLOWS OF THE ENTERPRISE, THEIR IMPACT ON ECONOMIC ACTIVITY

Для виходу із кризи, відбудови економіки та її подальшого розвитку необхідно підвищити рівень інвестування вітчизняних підприємств. Інвестиційні грошові потоки, які пов'язані із вкладенням в матеріально-технічну базу підприємства, його персонал, а реалізацію соціальних проектів, забезпечать економічне відновлення й зростання. Досліджено, що грошові потоки господарюючого суб'єкта займають ключове місце в системі менеджменту, а їх оптимізація має бути направлена на підвищення ефективності використання ресурсів та розвиток підприємства. Проаналізовано джерела надходження грошових коштів та шляхи їх вибуття в розрізі видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної). Доведено, що операційна діяльність акумулює в собі операції, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг). Відповідно, вона забезпечує отримання основної частини доходу підприємства та генерує основний потік грошових коштів. В контексті управління грошовими потоками виділено їх принципи: ефективності, збалансованості, ліквідності, оптимізації, інформаційної вірогідності та достовірності. Узагальнено показники коефіцієнтного аналізу грошових потоків з виділенням трьох груп індикаторів: ліквідності, фінансової стійкості, руху грошових коштів. Обґрунтовано, що важливі підходи до оптимізації грошових потоків відіграють вагомий роль при формуванні фінансової політики підприємства на будь-якому етапі його розвитку, особливо у воєнний період. Для покращення економічної стабільності підприємства виділено параметри збалансування грошових потоків.

Ключові слова: грошові потоки, рух грошових коштів, операційна діяльність, фінансова діяльність, інвестиційна діяльність, принципи управління грошовими потоками, аналіз, індикатори ліквідності, індикатори фінансової стійкості, індикатори руху грошових коштів.

In order to get out of the crisis, rebuild the economy and its further development, it is necessary to increase the level of investment of domestic enterprises. Investment cash flows, which are associated with investment in the material and technical base of the enterprise, its personnel, in the implementation of social projects, will ensure economic recovery and growth. It has been studied that the cash flows of the business entity occupy a key place in the management system, and their optimization should be aimed at increasing the efficiency of resource use and the development of the enterprise. The sources of cash receipts and the ways of their disposal in terms of types of activity (operational, financial, investment) were analyzed. It is proven that operational activity accumulates operations related to the production and sale of products (goods, works, services). Accordingly, it provides the main share of the company's income and generates the main cash flow. In the context of cash flow management, their principles are highlighted: efficiency, balance, liquidity, optimization, information reliability and credibility. The indicators of the ratio analysis of cash flows are summarized with the selection of three groups of indicators: liquidity, financial stability, cash flow. It is substantiated that balanced approaches to cash flow optimization play an important role in the formation of the financial policy of the enterprise at any stage of its development, especially during the war period. To improve the economic stability of the enterprise, parameters for balancing cash flows have been selected. Based on the principles of cash flow management, their organizational stages are highlighted: 1) completeness, reliability of cash accounting, objectivity of financial reporting indicators; 2) estimation of cash flows for previous reporting periods; 3) optimization of cash flows taking into account the peculiarities of economic activity; 4) cash flow planning in terms of types of activity: operational, financial, investment; 5) control over the movement of cash flows, detection of deviations from the planned indicators. It has been proven that the effective management of cash flows is determined by the synchronization of income and expenses, maintaining the constant solvency of the enterprise.

Key words: cash flows, cash flow, operational activity, financial activity, investment activity, cash flow management principles, analysis, liquidity indicators, financial stability indicators, cash flow indicators.

УДК 657.631.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct74-27>

Степаненко О.І.

к.е.н., доцент,
в.о. завідувача кафедри
бухгалтерського обліку та консалтінгу,
Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана
Туровська А.С.
аудитор,
ТОВ "ПрайсвотерхаусКуперс (Аудит)"

Stepanenko Oksana

Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Turovska Anna
LLC AF "PricewaterhouseCoopers (Audit)"

Постановка проблеми. Вітчизняна фінансова криза, викликана воєнним станом, торкнулася основних джерел генерування грошових потоків, зумовила зміну обсягів грошових коштів українських підприємств. В умовах збройної агресії спостерігається зниження надходження грошових коштів, яке спричинене, перш за все, скороченням обсягів виробництва, подорожчанням банківських кредитів та ускладненням процедури їх отримання. Прямим наслідком зменшення грошових надходжень є зниження вихідних грошових потоків. Обмеженість власних оборотних коштів і у виробника і у споживача продукції формує ланцюг неплатоспроможності, який в свою чергу, поширюється на все нові і нові підприємства та

приводить до неефективного використання коштів в масштабі держави. Порушення безперервної системи розрахунків між юридичними особами призвело до утворення дефіциту грошових коштів, підвищило ризики в господарській діяльності підприємств. Такими ризиками є: порушення виробничого процесу, втрата потенційних клієнтів, подорожчання продукції, розрив відносин з постачальниками запасів, робіт, послуг, зростання заборгованості перед персоналом, бюджетом та позабюджетними фондами, кредитними організаціями та іншими контрагентами, досудові та судові санкції кредиторів.

Управління грошовими потоками є одним з найважливіших аспектів контролю та вагомою

складовою фінансового планування діяльності підприємства. Методологічний апарат управління грошовими коштами охоплює спектр принципів, методів, важелів та прийомів управління дебіторською і кредиторською заборгованостями, запасами, цінними паперами, фінансовими інвестиціями. У даному контексті особливої актуальності набуває рівень інформаційного забезпечення процесу управління грошовими потоками, оскільки від змістовності, своєчасності отриманих даних залежить ефективність та результативність роботи підприємства. В Україні в умовах інфляції, складної політичної та економічної ситуації, постійних змін у законодавстві, кризи неплатежів, управління грошовими потоками є найактуальнішим завданням в управлінні фінансами. Економічне зростання підприємства базується на підтримці його фінансової рівноваги та водночас на забезпеченні максимізації основного цільового показника – вартості бізнесу, головним чинником формування якої є грошові потоки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Грошові кошти є вагомим об'єктом фінансового менеджменту, а їх стан обумовлює інвестиційну привабливість підприємства. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності суб'єкта господарювання досліджувались Криловою О.В. [1]. Автором проведено аналіз наукових підходів до визначення сутності категорії "грошовий потік"; виділено відмінності між грошовими і фінансовими ресурсами, удосконалено схему залежностей між грошовими потоками і платоспроможністю; доведено, що оборотність впливає на платоспроможність опосередковано, через ліквідність активів, забезпечуючи швидкість їх трансформації в гроші в процесі кругообігу. Напрямки оптимізації грошових потоків підприємства розглянуто Кошельок Г.В. [2]. Науковцем виділено головні цілі, завдання, об'єкти оптимізації грошових потоків, етапи їх проведення; для розрахунку мінімальної потреби фінансових ресурсів запропоновано використовувати метод визначення мінімальної суми грошових коштів.

Ясишена В.В., Пославська Л.І. [3] досліджуючи грошові потоки підприємства, виділили основні елементи їх управління: фактори впливу (ризик), управлінський облік, аналіз, прогнозування та аудит. Авторами запропоновано здійснювати організацію управлінського обліку грошових потоків на промислових підприємствах через управління окремими напрямками фінансової діяльності шляхом виокремлення центрів відповідальності; окреслено порядок прогнозування грошових потоків з метою встановлення дефіциту або надлишку коштів. Особливості проведення ретроспективного аналізу грошових потоків на основі Звіту про рух грошових коштів розглянуто Осадчою О.О., Савіною Н.Б. [4]. Авторами обґрунтовано, що коефіцієнтний аналіз грошових потоків

дозволяє детальніше розглядати стан грошових коштів господарюючого суб'єкта; виділено алгоритми комплексного коефіцієнтного аналізу грошових потоків; узагальнено відносні показники, які характеризують ефективність використання грошових коштів та дозволяють ефективно оцінити достовірність грошових потоків. Хроленко О.І., Лободзинською Т.П. [5] досліджено методи аналізу руху грошових коштів, способи оцінки та підходи до складання звітів; проаналізовано інформацію та зміни, які відбуваються при рухові грошових коштів, доведено необхідність управління грошовими потоками для позитивного розвитку підприємства; розглянуто особливості формування Звіту про рух грошових коштів прямим та непрямим методами.

В умовах сьогодення, грошові кошти – це найбільш динамічна складова економічної системи, а їх обіг допомагає формувати єдину систему економічної діяльності та економіки загалом. Тому, основною метою управління грошовими коштами є забезпечення збалансованості їх потоків, що надає можливість підтримувати достатній рівень платоспроможності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до здійснення аналітичної оцінки грошових потоків підприємства, їх практична адаптація; конкретизація принципів управління грошовими потоками, їх обґрунтування; систематизація грошових потоків з метою підвищення ефективності прийняття управлінських рішень побудованих на релевантній інформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грошові кошти вважаються найбільш ліквідними активами. Вони є початком та кінцем будь-якого облікового циклу, який включає процеси придбання, виробництва продукції (товарів, робіт, послуг), а також їх продаж і відповідно, отримання доходу. За винятком існуючих платіжних зобов'язань, грошові кошти – це початковий етап в обліковому циклі, з якими керівництво має найбільшу свободу вибору в розподілі та використанні ресурсів. Аналіз руху грошових потоків допомагає підприємцям в прогнозуванні ділової активності, а також є одним з важливих складових оцінки її кредитоспроможності. Менеджери в ході аналітичного дослідження зможуть виявляти всі негативні тенденції, за яких знижуються грошові потоки, та знайти правильне рішення, а саме виявити сильні сторони, які дозволять стабілізувати ситуацію.

У залежності від видів діяльності, які визначено НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [6], виділяють грошові потоки від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Операційна діяльність є головним джерелом прибутку, оскільки акумулює в собі всі операції, пов'язані з виробництвом та реалізацією готової

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

продукції (товарів, робіт, послуг), забезпечує отримання вагової частини доходу підприємства і відповідно генерує основний потік грошових коштів. Варто зазначити, що основою розрахунку грошового потоку є саме операційний грошовий потік, який показує здатність господарюючого суб'єкта: погашати фінансову заборгованість; виплачувати дивіденди; фінансувати інвестиції за рахунок внутрішніх джерел. Достатня величина операційного грошового потоку визначає сприятливі передумови для залучення фінансових ресурсів в розвиток підприємства. Класифікацію грошових потоків за видами діяльності представлено у табл. 1.

Грошові потоки є абсолютними показниками, що відображають надходження або використання коштів всередині підприємства. За цією ознакою, як правило, виокремлюють позитивні, негативні та чисті грошові потоки, які можуть також визначатися в розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Основною перевагою використання грошових потоків порівняно з показниками прибутку є можливість отримання повного уявлення про фінансовий стан підприємства. Через це грошові потоки не містяться у публічній звітності підприємства, а визначаються і аналізуються для прийняття рішень у сфері стратегічного управлінського обліку та фінансового менеджменту. Управління рухом грошових коштів, для керівництва підприємства, стає одним із першочергових завдань, оскільки саме вони щоденно стикаються з прогнозуванням грошових потоків: вирішують як уберегти кошти від інфляції, як стабілізувати поточну діяльність, підтримати ділову репутацію як надійного фінансового партнера. Процес управління грошовими потоками базується на основних принципах, які наведено на рис. 1.

Принцип інформативної вірогідності та достовірності передбачає забезпечення системи

управління необхідною інформаційною базою, яка має містити повні, правдиві, неупереджені дані про зміни й рух грошових коштів у розрізі видів діяльності (операційної, фінансової, інвестиційної). Створення такої інформаційної бази здійснюється за показниками фінансової та управлінської звітності, яка базується на єдиних методичних принципах бухгалтерського обліку.

Принцип ефективності полягає у визначенні оптимального рівня розподілу грошових коштів у просторі та часі для мінімізації витрат й досягнення необхідного ефекту діяльності підприємства. Грошові потоки характеризуються істотною нерівномірністю надходжень і витрат коштів у розрізі окремих тимчасових інтервалів, що приводить до формування значних обсягів тимчасово вільних грошових активів. Ці тимчасово вільні залишки коштів носять характер непродуктивних активів (до моменту їх використання в господарському процесі), що втрачають свою вартість у часі чи від інфляції. Тому, практична реалізація даного принципу полягає в забезпеченні ефективного використання грошових коштів шляхом здійснення фінансових інвестицій, що сприятиме формуванню додаткових ресурсів підприємства.

Принцип збалансованості передбачає обґрунтоване застосування критеріїв та методів групування, зведення, узагальнення інформації про грошові потоки суб'єкта господарювання. Управління грошовими потоками має справу з багатьма їх видами і різновидами. Їхня підпорядкованість єдиним цілям і задачам управління вимагає забезпечення збалансованості грошових потоків за видами, обсягами, тимчасовими інтервалами.

Принцип ліквідності полягає в тому, що в процесі управління грошовими потоками необхідно забезпечувати достатній рівень їх ліквідності в часі. Висока нерівномірність окремих видів

Таблиця 1

Класифікація грошових потоків (за видами діяльності)

Вид діяльності	Джерело надходження грошових коштів	Шлях вибуття грошових коштів
Операційна	Реалізація готової продукції, товарів, робіт, послуг	1) витрачання на оплату виробничих запасів, товарів, робіт, послуг; 2) оплата витрат виробничого та загальногосподарського характеру; 3) виплата заробітної плати працівникам; 4) оплата зобов'язань з податків і зборів, відрахувань на соціальні заходи.
Фінансова	Розміщення інструментів власного капіталу (акцій, часток у капіталі); розміщення облігацій та інших боргових зобов'язань; отримання довгострокових і поточних кредитів (позик).	1) викуп цінних паперів, часток у власному капіталі, боргових зобов'язань власної емісії; 2) погашення довгострокових і поточних кредитів (позик); 3) виплата дивідендів учасникам.
Інвестиційна	Реалізація необоротних активів; реалізація фінансових інвестицій; надходження від отриманих відсотків, дивідендів, деривативів.	1) придбання необоротних активів; 2) придбання фінансових інвестицій; 3) виплати за деривативами.

Джерело: згруповано за інформацією [6]

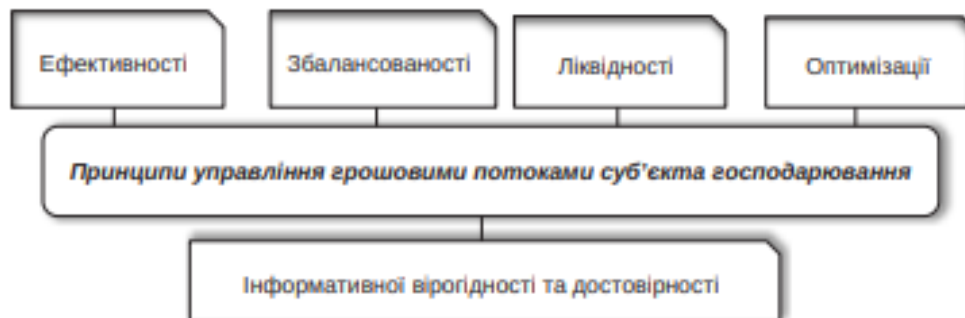

Рис. 1. Принципи управління грошовими потоками підприємства

Джерело: побудовано за інформацією [7]

грошових потоків породжує тимчасовий дефіцит коштів підприємства, що негативно позначається на рівні його платоспроможності. Тому, в процесі управління необхідно забезпечувати достатній рівень їхньої ліквідності протягом усього визначеного періоду. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом відповідної синхронізації позитивного й негативного грошових потоків у розрізі кожного тимчасового інтервалу.

Принцип оптимізації грошових потоків являє собою процес вибору найкращих форм їх організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності. Основними завданнями оптимізації є: забезпечення збалансованості грошових надходжень і виплат протягом звітного року; досягнення синхронності формування доходів і здійснення витрат у часі та просторі; забезпечення зростання чистого грошового потоку (резерву грошової особистості) підприємства в прогнозованому періоді.

Для аналізу грошових коштів важливим є побудова динамічних моделей, а також обґрунтоване проектування грошових потоків. Спираючись на це, можна прийти до висновку, що базою буде досвід минулого, на основі якого будуть створюватися оцінки майбутніх планів. При наявності необхідної інформації майбутніх прогнозів діяльності підприємства, можна побудувати модель майбутніх результатів. Аналіз може показати проблемні ділянки в діяльності підприємства, динаміку, а також дасть відповідь на запитання: чи має підприємство достатнє самофінансування для забезпечення підтримання виробничого процесу, надання можливості його розширення та погашення боргових зобов'язань перед контрагентами.

Головним джерелом інформації для проведення аналітичного дослідження грошових потоків є фінансова звітність, а саме форма № 3 "Звіт про рух грошових коштів", яка показує рух коштів в результаті здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Для проведення ефективного аналізу, який надасть можливість прийняти

правильне рішення та відобразить реальний стан підприємства, звітність повинна бути достовірною, повною, об'єктивною. Аналіз грошових потоків передбачає виконання певних завдань, а саме: 1) вивчення обсягів, джерел надходження, шляхів витрачання грошових коштів підприємства; 2) аналітична оцінка забезпеченості підприємства власними грошовими коштами для здійснення інвестиційної діяльності; 3) з'ясування причин розбіжностей між величиною отриманого прибутку та фактично наявністю грошових коштів; 4) розробка пропозицій щодо оптимізації грошових потоків та їх практична адаптація.

Досліджуючи грошові потоки, особливу увагу потрібно приділити руху коштів від операційної діяльності, адже він показує фінансову гнучкість підприємства, а саме здатність генерувати власні кошти для реагування на зміни в ринковому середовищі, покриття непланових витрат та економічного розвитку підприємства. На сьогодні велика кількість господарюючих суб'єктів України знаходиться у кризовому стані, що викликаний воєнними діями, пандемією COVID-19, а також впливом світової фінансової кризи, яка зростає по всьому світу. В таких складних умовах особливо важливим для сталого розвитку стає вирішення проблем адаптації фінансово-господарської діяльності підприємств до змін економічної ситуації у навколишньому середовищі. Тому більш актуальними стають питання прийняття зважених рішень. Розуміння того, як відбувається грошовий обіг, наскільки підприємство забезпечене власними коштами, чи варто інвестувати в розвиток діяльності та які наразі є джерела генерування, повинні стати ключовими аспектами для менеджерів перед прийняттям важливих рішень. Це можна зробити лише за наявності якісного аналізу господарської діяльності підприємства, що дає змогу оцінювати, контролювати і по можливості коригувати у майбутньому основні економічні параметри, нівелювати вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів.

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Підприємства, які хочуть розвиватися і бути успішними все частіше звертаються до більш детального аналізу Звіту про рух грошових коштів. Саме ця форма звітності дає змогу ідентифікувати та попередити фактори, які можуть негативно вплинути на майбутній розвиток підприємства. Проаналізуємо грошові потоки одного з підприємств, яке належить до паливно-енергетичного комплексу країни: АТ "Національна акціонерна компанія "Нафтогаз України". Дослідження буде складатися із виявлення динаміки грошових коштів, проведення коефіцієнтного аналізу. На основі проведеного дослідження будуть виокремлені сильні та слабкі сторони підприємства, а саме за рахунок яких факторів підприємство розвивається та загрози, на які потрібно звернути увагу, що можуть погіршити фінансовий стан та стабільність. Для початку проаналізуємо динаміку чистого руху грошових коштів за 2021–2022 роки (табл. 2).

З проведеного аналізу бачимо, що у результаті здійснення господарської діяльності на підприємстві ще на початок 2022 року в порівнянні до 2021 року зменшилися надходження коштів у сумі 13,324 млн. грн., або на 39%, на кінець також спостерігається зменшення надходжень на суму 15,420 млн. грн., або на 75%. Видатки по операційній діяльності зменшилися на 16,414 млн. грн., або на 26%. Спостерігається значний відтік коштів в результаті інвестиційної та фінансової діяльності на 17,733 млн. грн., та 6,636 млн. грн., відповідно. Спостерігаючи за такою динамікою, можна прийти до висновку, що зменшення надходжень грошових коштів в інвестиційному та фінансовому напрямках, і хоча і позитивну тенденцію, але все одно видатки в операційній діяльності, вказують

на погіршення фінансового стану підприємства та незабезпеченості за рахунок коштів, отриманих в результаті основної діяльності. Наразі підприємство функціонує за рахунок інвестиційних надходжень (рис. 2).

Наступним не менш важливим етапом є коефіцієнтний аналіз, який дозволить визначити тенденції та шляхи оптимізації грошових потоків, а також визначити наскільки якісно управляють коштами підприємці та чи є потреба в додаткових заходах. Для аналізу розрахуємо основні коефіцієнти, які характеризують грошові потоки підприємства, та на основі результатів зробимо певні припущення щодо слабких сторін діяльності та навпаки сильних на які потрібно звернути увагу (табл. 3).

Проаналізуємо отримані результати по кожній категорії показників:

1) Індикатори ліквідності: Коефіцієнт абсолютної ліквідності знаходився в діапазоні 0,85-0,03 при рекомендованих показниках 0,2-0,35. Низький показник вказує на те, що компанія не зможе вчасно погасити борги у випадку, якщо термін платежів настане незабаром. Отже, компанії необхідно залучити позикові кошти, реалізувати частину зайвих активів для збільшення суми найбільш ліквідних активів. Коефіцієнт швидкої ліквідності розміщений в діапазоні 1,39-0,26 при рекомендованому значенні 0,7-1,5. Таке значення вказує на те, що в компанії брак ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями. І тенденція за останні 3 роки негативна. Коефіцієнт поточної ліквідності знаходиться в діапазоні 2,85-1,05 при рекомендованому показнику 1,0-2,5. Якщо ще показник у 2020 році свідчив про позитивний стан платоспроможності, адже оборотних активів

Таблиця 2

Аналіз руху грошових коштів АТ "Нафтогаз України" за 2021–2022 рр.

Показник	2021 р. (млн. грн.)		2022 р. (млн. грн.)		Відхилення	
	Надходження	Видатки	Надходження	Видатки	абсолютне	%
Залишок коштів на початок звітного періоду	33,986	--	20,562	--	-13,424	- 39
Чистий рух коштів від операційної діяльності	--	63,672	--	47,258	16,414	- 26
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	33,306	--	15,572	--	-17,733	- 53
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	19,277	--	12,642	--	- 6,636	- 34
Чистий рух грошових коштів підприємства	--	11,089	--	19,044	- 7,955	72
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	--	2,335	3,624	--	5,959	255
Залишок коштів на кінець звітного періоду	20,562	--	5,142	--	-15,420	- 75

Джерело: згруповано за обліковою інформацією досліджуваного підприємства

■ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

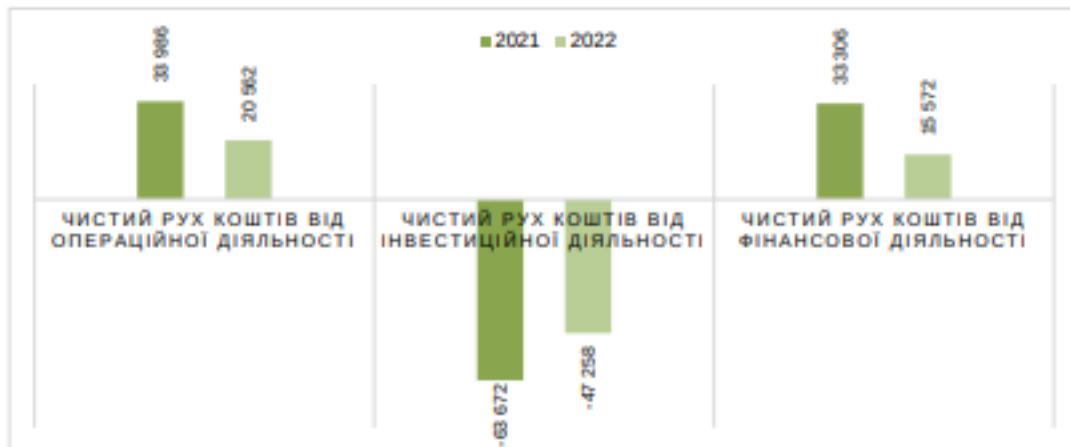

Рис. 2. Динаміка грошових потоків АТ "Нафтогаз України"

Джерело: згруповано за обліковою інформацією досліджуваного підприємства

Таблиця 3

Коефіцієнтний аналіз АТ "Нафтогаз України"

№	Показник	2020	2021	2022	Тенденція
Індикатори ліквідності					
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,85	0,36	0,03	Негативна
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,39	0,70	0,26	Негативна
3	Коефіцієнт поточної ліквідності	2,85	2,22	1,05	Негативна
4	Коефіцієнт критичної ліквідності	2,05	1,83	0,90	Негативна
Індикатори фінансової стійкості					
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	7,87	6,19	2,49	Негативна
6	Коефіцієнт фінансової стабільності	0,90	0,87	0,72	Негативна
7	Коефіцієнт фінансового ризику	0,13	0,16	0,40	Негативна
Індикатори руху грошових коштів					
8	Грошова рентабельність продажу	0,11	-0,37	-0,28	Позитивна
9	Коефіцієнт Бівера	-0,33	0,30	-2,25	Негативна

Джерело: згруповано за обліковою інформацією досліджуваного підприємства

достатньо було для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями, то наразі це вказує на те що підприємство не зможе реагувати на фінансові ризики та платити своєчасно за зобов'язаннями. Це спричиняє погіршення довіри до компанії з боку кредиторів, постачальників, інвесторів і партнерів. Крім цього, це веде до збільшення вартості позикових коштів і, як результат, до збільшення прямих фінансових втрат. Коефіцієнт критичної ліквідності набуває значень діапазону 2,05-0,90 при рекомендованому значенні 0,7-1,5. Це означає, що підприємство має достатньо оборотних активів для виконання своїх зобов'язань в найбільш критичний момент. Таким чином, з цієї точки зору,

фінансовий стан підприємства виглядає досить стійким, хоча показник має негативну тенденцію на протязі 3 років.

2) Індикатори фінансової стійкості: в основному мають негативну тенденцію. Коефіцієнт фінансової стійкості значно знизився, хоча і знаходиться в межах рекомендованих значень. Це свідчить про те, що ризик банкрутству в порівнянні до минулих періодів зростає і підприємство стає більш вразливим до фінансових ризиків та несприятливих економічних умов. Коефіцієнт фінансової стабільності знаходиться на крайній межі рекомендованого значення 0,7-0,9. В динаміці ми можемо побачити, що компанія

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

втрачає забезпеченість фінансовими ресурсами та має нестабільний стан. Коефіцієнт фінансового ризику – узагальнюючий показник, який має бути $<1,0$. В нашому випадку ми бачимо тенденцію зростання, це означає що компанія стає все більше залежне від позикових коштів, посилюється вплив від зовнішніх інвесторів та кредиторів.

3) Індикатори руху грошових коштів. Грошова рентабельність продажу – це індикатор, який показує ефективність використання активів підприємства. Якщо аналізувати показник в динаміці 3-х років то спостерігається погіршення показника, але в порівнянні до 2021 року тенденція покращилась. Покращення відбулось за рахунок зменшення видатків від операційної діяльності. Хоча і досі зберігається залежність від позикових коштів. Щодо Коефіцієнта Бівера, у 2021 році коефіцієнт набув позитивного значення (0,3), але у 2022 році відбулось доволі різке погіршення (-2,25) при оптимальному значенні для цього показника 0,2. Отже наразі компанія не захищена від ризику банкрутства.

Проаналізувавши основні показники діяльності компанії, що працює на газовому ринку України, можна констатувати значний негативний вплив умов збройної агресії на грошову частину та і в цілому на фінансовий стан. Якщо 2021 рік закінчився для підприємства чистим прибутком в розмірі 13 млрд. грн., то 2022 рік приніс 36,6 млрд. грн. збитку. Основним фактором зменшення чистого прибутку є збільшення операційних витрат. Звичайно цей факт можна пов'язати з воєнними подіями, пошкодженням активів підприємства та окупацією територій. Щодо дефіциту коштів від операційної діяльності, як і у 2021 році, так і в 2022 головною причиною залишається збільшення дебіторської заборгованості на 50% в порівнянні з минулим роком, а саме її непогашення та збільшення резерву. Наразі є залежність від позик, підприємство не має можливості забезпечувати безперервну діяльність використовуючи тільки кошти від власної діяльності. Також варто звернути увагу, що всі ці фактори вплинули на те, що з'явився ризик банкрутства і підприємство не готове до швидкого реагування на зміни як на внутрішні так і зовнішні загрози.

На основі проведеного дослідження, можемо запропонувати декілька рекомендацій, які дозволять покращити фінансовий стан та стабільність компанії:

1) розробити програму покриття за довгостроковими зобов'язаннями, адже спостерігається значне збільшення позикових коштів;

2) врахування ризиків, пов'язаних з воєнними діями та фінансовою кризою в країні, а також об'єктами, які залишилися на тимчасово окупованих територіях, і враховувати їх у плануванні бізнесу та розробці стратегії;

3) потрібно звернути увагу на управління використання грошових коштів та напрямки їх витрачання. Визначити, які види діяльності, об'єкти, підрозділи мають найбільший відсоток вкладень та покриття витрат. На основі даних розробити шляхи оптимізації грошових потоків.

Притримуючись вказаних рекомендацій, можна забезпечити більш раціональне й ощадливе використання коштів, це дозволить знизити залежність від позикових коштів та зовнішніх факторів. Підприємство повинно досягти синхронізації надходжень і видатків, таким чином це знизить ризик неплатоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження. В сучасних кризових умовах перед підприємствами поставлено багато викликів, і насамперед підтримувати стабільну діяльність з перспективою розвитку. Грошові кошти – це початок будь-якої діяльності, вони показують чи забезпечує компанія функціонування за рахунок власних коштів, чи зможе компанія реагувати на зміни в внутрішньому та зовнішньому середовищі. Тому потрібно вміти управляти ними, аналізувати і визначати шляхи оптимізації.

Виходячи із розглянутих принципів управління грошовими потоками, можна виділити етапами процесу їх організації, а саме: 1) забезпечення повного, достовірного, об'єктивного обліку грошових коштів підприємства та формування показників фінансової звітності; 2) аналітичне дослідження та оцінка грошових потоків за попередні звітні періоди; 3) оптимізація грошових потоків шляхом вибору найкращих методів та прийомів їх організації на підприємстві з урахуванням особливостей процесу господарської діяльності; 4) планування грошових потоків у розрізі видів діяльності – операційної, фінансової, інвестиційної; 5) забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками суб'єкта господарювання для своєчасного виявлення відхилень під запланованих показників і їх виправлення, ефективного виконання розроблених планів, досягнення поставлених стратегічних цілей.

З проведеного аналітичного дослідження грошових потоків АТ "Нафтогаз України", виявлено, що ряд певних проблем (зменшення оплат від контрагентів по дебіторської заборгованості та збільшення витрат, зростання відтоку грошових коштів та функціонування в основному за рахунок позикових коштів) мали значний негативний вплив на діяльність, що спровокувало появу ризику банкрутства. Хоча такий спад ділової активності, зумовлений останніми подіями, менеджмент повинен замислитися над детальним аналізом грошових потоків, а саме виявити які види діяльності, які приносять найбільші грошові надходження та за якими об'єктами або підрозділами збільшуються видатки. Діагностика

дозволить реорганізувати певні моменти діяльності, уникнути додаткових витрат, зменшити залежність від позик та виявити причини зростання відтоку грошових коштів. Ефективне управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень та виплат, підтримкою постійної платоспроможності підприємства. Правильно організована система управління грошовими коштами дає можливість підвищити рівень виробництва та прибутковості, від її якості залежить не тільки фінансова стійкість підприємства в даний період часу, а й спроможність подальшого ефективного розвитку в майбутньому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Крилова О.В. Грошові потоки в системі забезпечення платоспроможності підприємства. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 30–33.
2. Кошельок Г.В. Оптимізація грошових потоків підприємства в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26. Ч. 1. С. 100–104.
3. Ясишена В.В., Пославська Л.І. Систематизація основних елементів управління грошовими потоками підприємства. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 241–254.
4. Осадча О.О., Савіна Н.Б. Методичні аспекти аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2020. Вип. 4(92). С. 219–226.
5. Хроленко О.І., Лободзинська Т.П. Особливості аналізу руху грошових коштів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3(08). С. 354–358.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013. № 73. Дата оновлення: 12.01.2023. URL: Про затвердження Національного по... | від 07.02.2013 № 73 (rada.gov.ua) (дата звернення: 23.09.2023).
7. Степаненко О.І. Принципи управління грошовими потоками підприємства: стратегічний аспект.

Методи та форми управління соціально-економічним розвитком держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23 серпня 2019 р.). Дніпро, 2019. С. 116–119.

REFERENCES:

1. Krylova O.V. (2019) Hroshovi potoky v systemi zabezpechennia platospromozhnosti pidpriemstva [Cash flows in the system of ensuring the company's solvency]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 7, pp. 30–33.
2. Koshelok H.V. (2019) Optymizatsiia hroshovykh potokiv pidpriemstva v suchasnykh umovakh [Optimizing the company's cash flows in modern conditions]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svirove hospodarstvo*, vol. 26, ch. 1, pp. 100–104.
3. Yasyshena V.V., Poslavska L.I. (2016) Systematyzatsiia osnovnykh elementiv upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Systematization of the main elements of cash flow management of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 106, pp. 241–254.
4. Osadcha O.O., Savina N.B. (2020) Metodychni aspekty analizu hroshovykh potokiv pidpriemstva [Methodical aspects of the analysis of cash flows of the enterprise]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia*, vol. 4(92), pp. 219–226.
5. Khrolenko O.I., Lobodzynska T.P. (2017) Osoblyvosti analizu rukhu hroshovykh koshtiv [Features of cash flow analysis]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 3(08), pp. 354–358.
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 "Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti": zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013, no. 73. Data onovlennia 12.01.2023 (rada.gov.ua) (accessed: 23 September 2023).
7. Stepanenko O.I. (2019, August 23) Pryntsypy upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva: stratehichnyi aspekt [Principles of enterprise cash flow management: strategic aspect]. *Metody ta formy upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom derzhavy: materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (Dnipro, Ukraine)*, pp. 116–119.